

U D K A S T

Forslag

til

Lov om projektering og anlæg af et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse

Bemyndigelse til projektering og meddelelse af anlægstilladelse

§ 1. Miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at projektere og meddele tilladelse til anlæg af et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse, herunder til de øvrige dispositioner i form af eksempelvis afværgeforanstaltninger eller kompenserende foranstaltninger, som er nødvendige i forbindelse med projektering og anlæg af hegnet. Oversigtskort over vildsvinehegnets placering fremgår af bilag 1.

Stk. 2. Tilladelse til anlæg af vildsvinehegnet, der fastlægger hegnets præcise placering og udformning m.v. langs den dansk-tyske landegrænse, meddeles af miljø- og fødevareministeren efter projektbeskrivelse og ansøgning fra Naturstyrelsen om anlægstilladelse. Projektbeskrivelse og ansøgning om anlægstilladelse og eventuelle supplerende tilladelser udarbejdes af Naturstyrelsen i samarbejde med Miljøstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen og andre berørte offentlige myndigheder, herunder Tønder kommune og Aabenraa kommune samt tyske offentlige myndigheder.

Stk. 3. Hvis det ikke kan udelukkes, at anlægsprojektet vil skade et Natura 2000-område, kan miljø- og fødevareministeren ikke meddele anlægstilladelse efter stk. 2, jf. dog stk. 6, 3. pkt.

Stk. 4. Ansøgning om anlægstilladelse og anlægstilladelsen efter stk. 2 skal indeholde en beskrivelse af:

- 1) Overholdelsen af Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle, herunder disse direktivers regler om eksempelvis afværgeforanstaltninger og kompenserende foranstaltninger af hensyn til fugle og andre dyr.
- 2) Varetagelsen af de hensyn, som varetages efter de love, der er nævnt i § 2, stk. 1 og 2, herunder særligt hvordan hensynene varetages i forhold til de naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold, der fremgår af bilag 2 og 3.
- 3) Overholdelsen af den i 1922 indgåede Traktat mellem Danmark og Tyskland, jf. § 2, stk. 2.
- 4) Inddragelsen af den berørte offentlighed samt de involverede lodsejere i den videre proces.
- 5) Øvrige dispositioner og foranstaltninger, som er nødvendige med henblik på projektering og anlæg af vildsvinehegnet eller nødvendige af hensyn til natur- og miljøbeskyttelsen.

Stk. 5. Ansøgning om anlægstilladelse udarbejdes og tilladelse efter stk. 2 meddeles under overholdelse af reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter, i det omfang anlægsprojektet er omfattet heraf.

Stk. 6. Miljø- og fødevareministerens anlægstilladelse efter stk. 2 offentliggøres samtidig med, at tilladelsen meddeles til Naturstyrelsen. Anlægstilladelsen træder i stedet for afgørelser og tilladelser efter lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), herunder afgørelsen om tilladelse i lovens § 25.

Stk. 7. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte nærmere regler om forberedelsen og gennemførelsen af anlægsprojektet, herunder om opfyldelsen af EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet. Ministeren kan bl.a. fastsætte regler om, at det skal vurderes, om anlægsprojektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt og om gennemførelse af en nærmere konsekvensvurdering af virkningerne af anlægsprojektet på et Natura 2000-område under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Ministeren kan herunder fastsætte regler om betingelserne for at tillade anlægsprojektet, når en nærmere konsekvensvurdering ikke udelukker skade på et Natura 2000-område samt regler om beskyttelse af dyre- og plantearter ved afgørelse om tilladelse.

Forholdet til anden lovgivning

§ 2. Miljø- og fødevareministeren varetager alene efter denne lov beskyttelsesmæssige og øvrige hensyn efter lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, lov om jagt og vildtforvaltning og lov om kystbeskyttelse m.v. samt bevaringsmæssige og øvrige hensyn efter museumsloven, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet, herunder arealer til afværgeforanstaltninger og kompenserende foranstaltninger.

Stk. 2. Miljø- og fødevareministeren varetager alene efter denne lov afvandingsmæssige og øvrige hensyn efter lov om vandløb, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet under overholdelse af Danmarks forpligtelser i henhold til Traktaten mellem Danmark og Tyskland angående Ordning af de som Følge af Overgangen til Danmark af Suveræniteten over Nordslesvig opståede Spørgsmål, herunder Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse.

Stk. 3. Oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet, fremgår af bilag 2 og 3.

§ 3. § 35, stk. 1, i lov om planlægning finder ikke anvendelse ved projektering og anlæg af vildsvinehegnet. Det samme gælder reglerne i lov om planlægning om kommune- og lokalplaner.

Adgang til privat ejendoms udendørsarealer

§ 4. Miljø- og fødevareministeren har, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til en privat ejendoms udendørsarealer med henblik på at foretage jordbundsundersøgelser, opmålinger, afmærkninger og andre undersøgelser vedrørende projektering og anlæg af vildsvinehegnet.

Stk. 2. Miljø- og fødevareministeren skal minimum 14 dage før gennemførelsen af forberedende undersøgelser m.v. efter stk. 1 give skriftligt besked til de berørte ejere og brugere. Er dette ikke muligt, skal oplysning om de forberedende undersøgelser offentliggøres i lokale medier eller lignende.

Ekspropriation

§ 5. Miljø- og fødevareministeren bemyndiges til ved ekspropriation at erhverve de arealer og ejendomme m.v., herunder i form af rettigheder og servitutter, der er nødvendige for projektering, anlæg og vedligeholdelse af vildsvinehegnet.

Stk. 2. Ekspropriation sker efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Stk. 3. Miljø- og fødevareministeren kan, når der foreligger særlige personlige grunde og efter anmodning fra ejeren, ekspropriere en ejendom, der berøres særligt indgribende af projektet, før tidspunktet for de ordinære ekspropriationer.

Stk. 4. Erstatningen fastsættes af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Delegation

§ 6. Miljø- og fødevareministeren kan bemyndige Naturstyrelsen, en anden styrelse under Miljø- og Fødevareministeriet eller efter aftale med vedkommende minister andre statslige myndigheder til at udøve miljø- og fødevareministerens beføjelser efter denne lov.

Stk. 2. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om udøvelsen af de beføjelser, som en anden statslig myndighed efter aftale med vedkommende minister bemyndiges til at udøve efter stk. 1.

Klageadgang

§ 7. Miljø- og fødevareministerens afgørelser kan ikke påklages til anden administrativ myndighed.

Stk. 2. Afgørelser truffet af en myndighed, til hvilken ministeren har delegeret en beføjelse, kan ikke påklages til ministeren eller anden administrativ myndighed.

Søgsmål

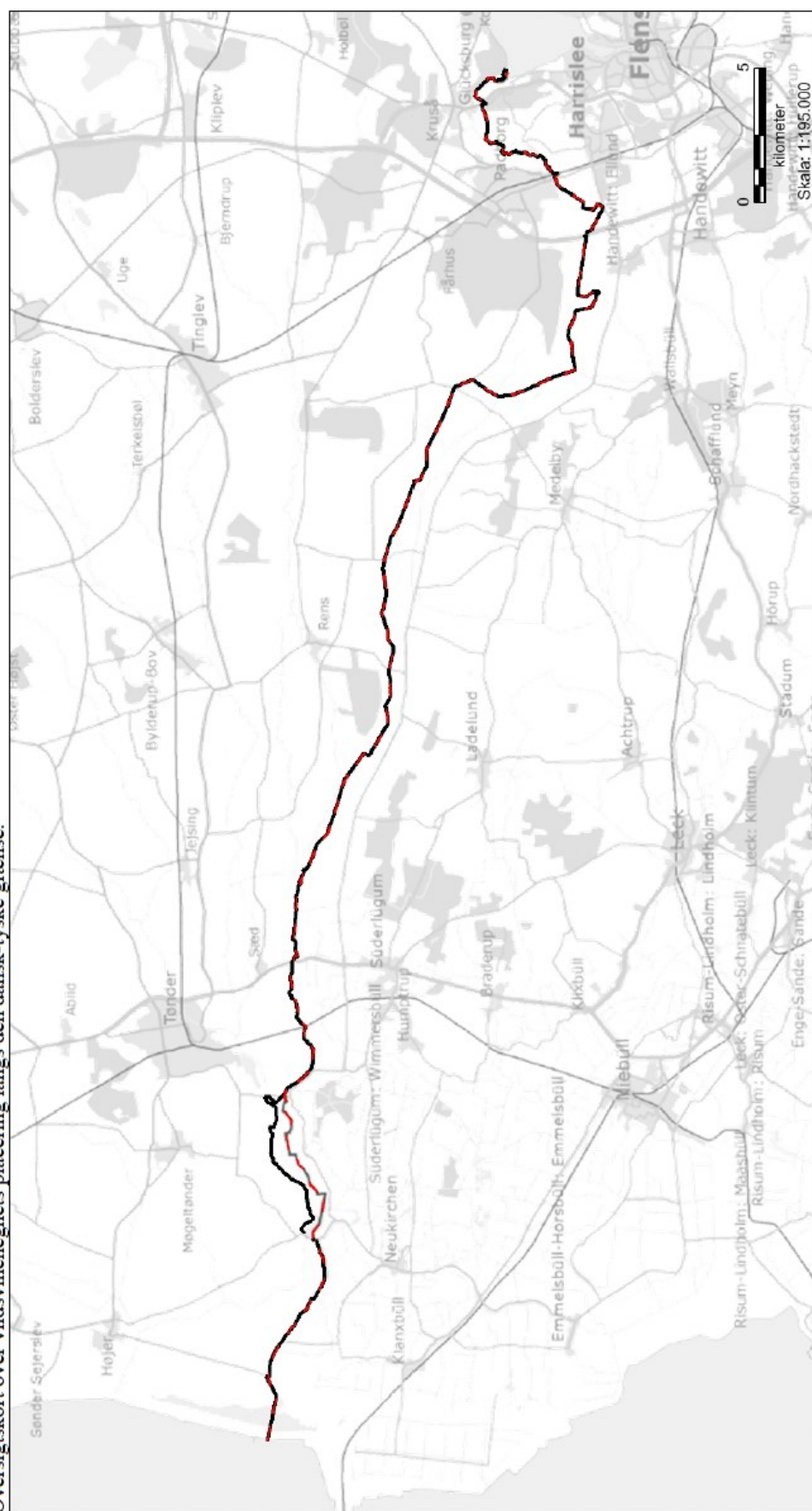
§ 8. Søgsmål til prøvelse af tilladelser og afgørelser efter denne lov skal være anlagt inden 6 måneder efter meddelelsen til adressaten. Er afgørelsen offentliggjort, regnes søgsmålsfristen fra offentliggørelsen.

Stk. 2. Ved søgsmål om forhold vedrørende miljøet, der er omfattet af denne lov, skal retten påse, at omkostningerne ved sagen ikke er uoverkommeligt høje for de berørte parter.

Ikrafttræden

§ 9. Loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelsen i Lovtidende.

Oversigtskort over vildsvinehgnets placering langs den dansk-tyske grænse.

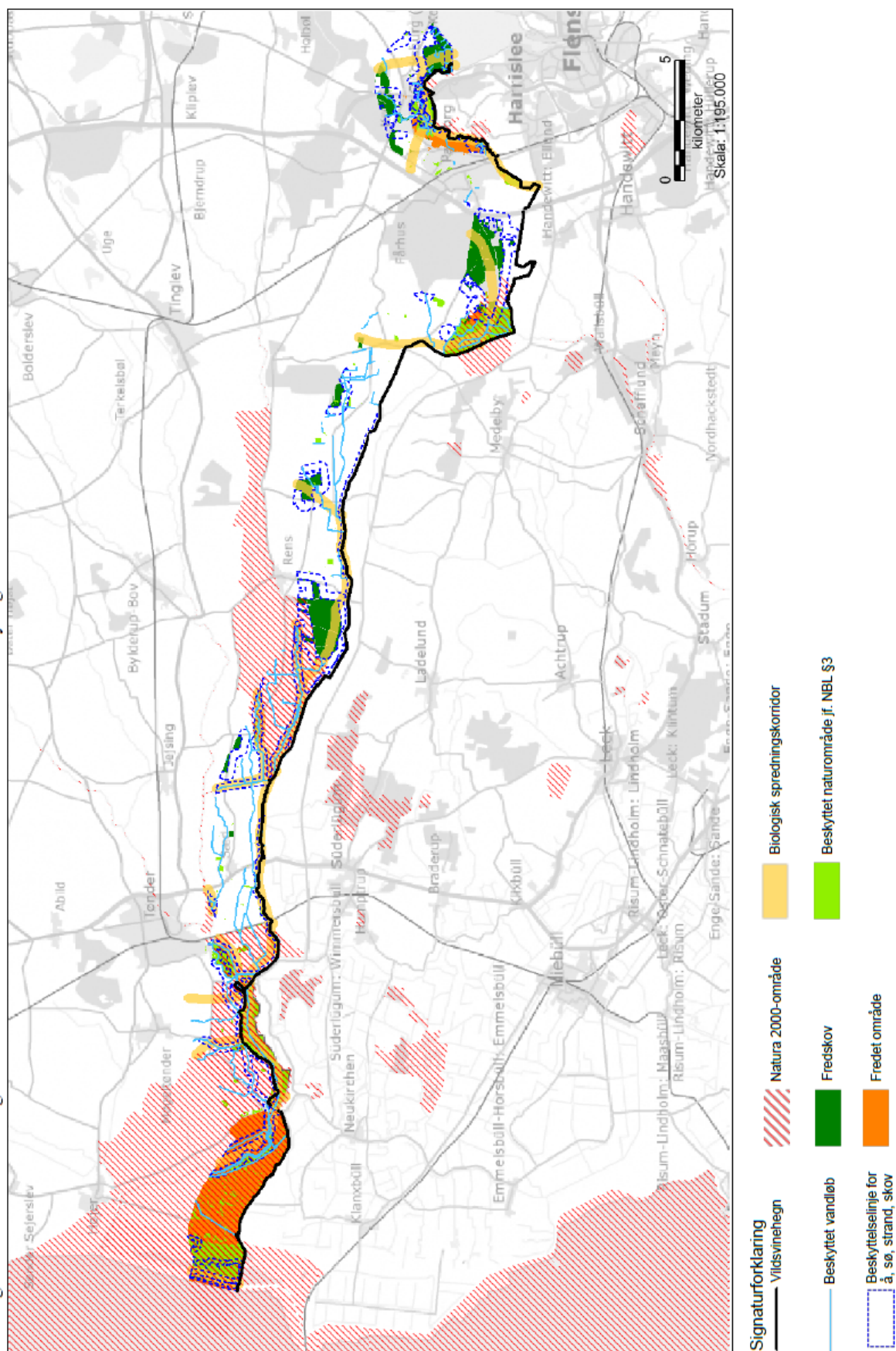

Signaturforklaring
 — Vildsvinehegn

- - - Landegrænse

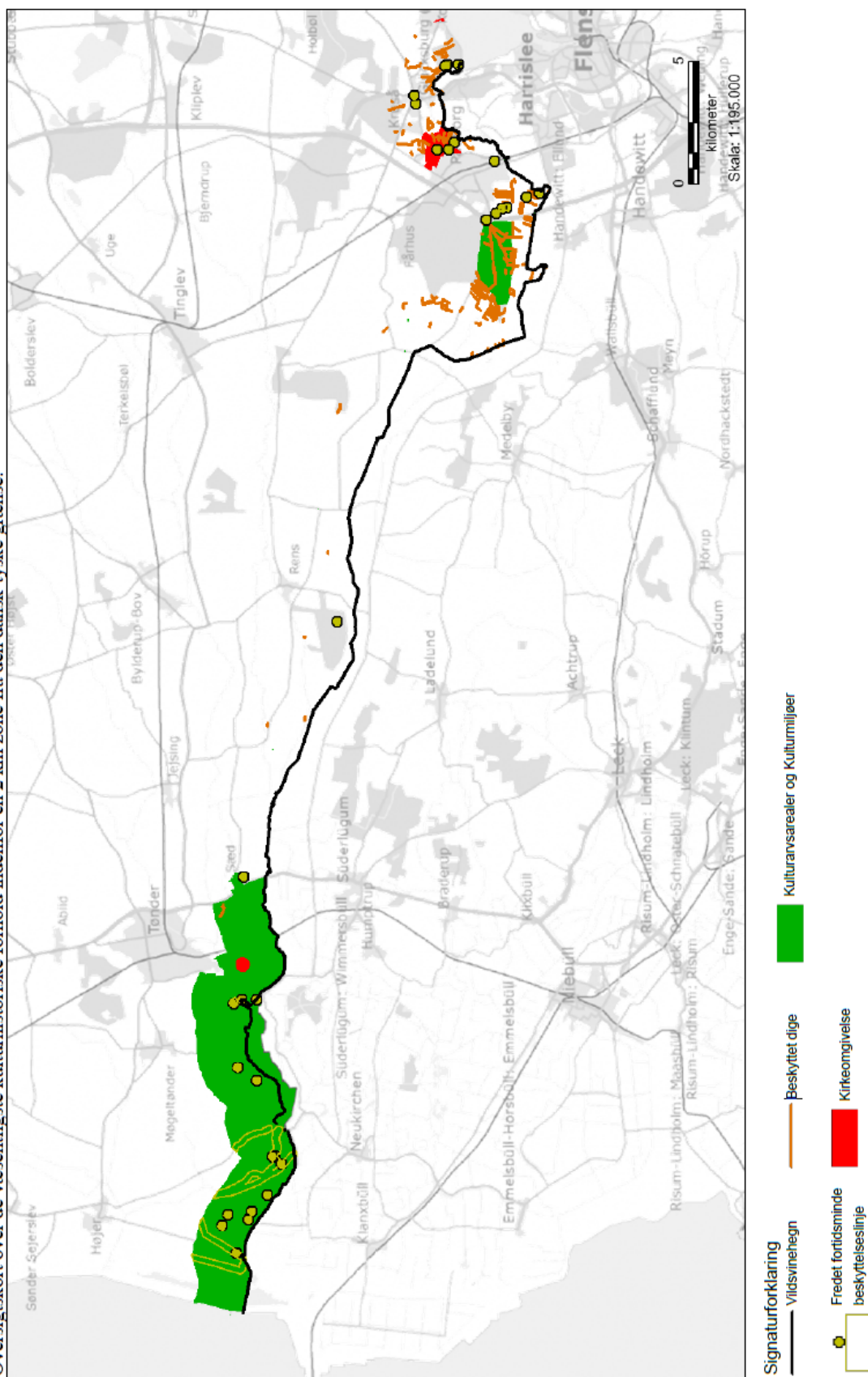
— Vildsvinehegn og landegrænse

Oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter indenfor en 2 km zone fra den dansk-tysk grænse.

Data er indhentet fra Danmarks arealinformation marts 2018.
 Indledende kortlægning af plan- og lovgivningsmæssige forhold. Der er ikke lavet undersøgelser af konkrete forekomster i området. Med undtagelse af Natura 2000-områder er der ikke indhentet data fra tyske myndigheder på nuværende tidspunkt.

Oversigtskort over de væsentligste kulturhistoriske forhold indenfor en 2 km zone fra den dansk-tyske grænse.

Data er indhentet fra Danmark arealinformation marts 2018.
Indledende kortlægning af plan- og lovgivningsmæssige forhold. Der er ikke lavet undersøgelser af konkrete forekomster i området.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Lovforslagets baggrund
 - 2.1 Bekæmpelsen af afrikansk svinepest
 - 2.2 Udryddelse af vildsvin i Danmark
 - 2.3 Etablering af et vildsvinehegn
 - 2.4 Schengen-reglerne
 - 2.5 Det danske veterinærberedskab
 - 2.6 Indsatserne i Tyskland og kontakt til tyske myndigheder
3. Hovedpunkterne i lovforslaget
 - 3.1 Vildsvinehegnets udformning og linjeføring samt forholdet til naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold
 - 3.1.1 Oversigtskort over vildsvinehegnets placering langs den dansk-tyske landegrænse
 - 3.1.1.1 Vadehavet til Møllehus
 - 3.1.1.2 Møllehus til Sofiedal
 - 3.1.1.3 Sofiedal til Flensborg Fjord
 - 3.1.2 Oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter, der berøres af vildsvinehegnet
 - 3.1.2.1 Særligt om Tøndermarsken
 - 3.1.2.2 Fra Møllehus til Frøslev
 - 3.1.2.3 Frøslev Mose til Flensborg Fjord
 - 3.1.3 Oversigtskort over de væsentligste kulturhistoriske forhold, der berøres af vildsvinehegnet
 - 3.1.3.1 Tøndermarsken
 - 3.1.3.2 Strækningen Tønder til Rens samt Frøslev Mose og Plantage
 - 3.1.3.3 Padborg og Kruså
 - 3.2 Ekspropriationshjemmel/frivillige aftaler
 - 3.2.1 Gældende ret
 - 3.2.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 3.3 Lovforslagets forhold til anden lovgivning
 - 3.3.1 Regler om administration vedrørende internationale naturbeskyttelsesområder og beskyttede arter
 - 3.3.1.1 Gældende ret
 - 3.3.1.2 Ministeriets overvejelser og foreslået ordning

- 3.3.2 Forholdet til lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om jagt og vildtforvaltning, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken og lov om vandløb
 - 3.3.2.1 Gældende ret
 - 3.3.2.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3.3.3 Andre ministeriers lovgivning (lov om planlægning, museumsloven, særlig regulering af grænsevandløb)
 - 3.3.3.1 Gældende ret
 - 3.3.3.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
- 5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
- 6. Administrative konsekvenser for borgerne
- 7. Miljømæssige konsekvenser
- 8. Forholdet til EU-retten
 - 8.1 VVM-direktivet
 - 8.2 Naturdirektiverne
 - 8.3 Århuskonventionen
 - 8.4 Espoo-konventionen og EU-regler om grænseoverskridende miljøpåvirkninger
 - 8.5 Schengen-reglerne
- 9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
- 10. Sammenfattende skema

1. Indledning

Regeringen har besluttet at iværksætte en samlet pakke af tiltag mod afrikansk svinepest (ASP) i Danmark med henblik på at sikre den danske eksport af svinekød. Forekomst af ASP i Danmark vil medføre et meget betydeligt tab af eksportindtægter. ASP findes i dag i flere EU-lande, og bestanden af vildsvin i Tyskland er vokset meget kraftigt de seneste år, hvorfor der er behov for at styrke det forebyggende arbejde for at forhindre ASP i at komme til Danmark.

Dette lovforslag om projektering og anlæg af et vildsvinehegn og det samtidigt fremsatte lovforslag om skærpede bødestrafte for handlinger, der øger risikoen for ASP-spredning (f.eks. ulovlig indførsel af fødevarer og manglende rengøring og desinfektion af lastbiler), er en del af denne pakke.

Herudover indeholder ASP-pakken indsatser, der omhandler øget afskydning af vildsvin i Danmark og en række øvrige initiativer til bekæmpelse af ASP målrettet andre risikofaktorer, herunder fodring med madaffald og dyretransportmidler.

Dette lovforslag bemyndiger miljø- og fødevareministeren til at projektere og meddele tilladelse til anlæg af et hegn langs den dansk-tyske landegrænse som værn mod, at vildsvin kommer til Danmark fra Nordtyskland.

Lovforslaget indeholder forslag om, at miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at indgå aftaler med berørte lodsejere og at træffe afgørelse om ekspropriation. Endvidere foreslås det, at beskyttelses- bevarings- og afvandingsmæssige hensyn efter lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, lov om jagt- og vildtforvaltning, museumsloven og lov om vandløb alene varetages af miljø- og fødevareministeren efter denne lov. Miljø- og fødevareministeren vil således ikke være bundet af eventuelle tilladelses- eller forbudsordninger i disse love. Endvidere foreslås det, at planlovens regler om landzonetilladelse og kommune- og lokalplanlægning ikke finder anvendelse.

Det er kun de ovennævnte love, at miljø- og fødevareministeren kan fravige. Miljø- og fødevareministeren skal således efterleve reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) i forbindelse med projektering og anlæg af vildsvinehegnet.

I forbindelse med udnyttelsen af bemyndigelsen skal miljø- og fødevareministeren sørge for, at Danmarks EU-retlige forpligtelser efterleves, herunder EU-regler om natur og miljøbeskyttelse samt administration af internationale naturbeskyttelsesområder. Det samme gælder reglerne i det såkaldte Schengen-kodeks samt traktaten fra 1922 mellem DK og Tyskland, der regulerer forskellige grænseforhold, herunder i Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse.

2. Lovforslagets baggrund

2.1 Bekæmpelsen af afrikansk svinepest

Afrikansk svinepest (ASP) er en alvorlig smitsom virussygdom, som rammer svin af alle racer med høj dødelighed. Der findes ingen vaccine mod ASP. Mennesker og andre dyrearter kan ikke blive smittet med ASP.

Sygdommen kom til Georgien i 2007 og i 2014 spredte den sig fra Hviderusland til flere EU-lande. I dag findes sygdommen i Estland, Letland, Litauen, Polen, Tjekkiet, Rumænien og i Italien (Sardinien siden 1978). ASP har aldrig været konstateret i Danmark.

ASP spredes ved direkte kontakt med inficererede svin, herunder vildsvin eller ved indirekte kontakt med bl.a. foder, strøelse og vand kontamineret med inficeret gødning, f.eks. på utilstrækkeligt rengjorte transportvogne, samt ved fordring med køkken- og madaffald eller tidligere fødevarer, som indeholder ASP-virus.

Forarbejdede fødevarer (f.eks. pølser), som er sikre for mennesker, kan godt indeholde smitsom virus. Hvis f.eks. en udenlandsk lastvognschauffør medbringer mad til egen forplejning hjemmefra, som er inficeret med ASP og derefter smider rester af maden i naturen eller på rastepladser, kan et vildsvin spise resterne og dermed blive smittet med ASP. Dette scenarie vurderes som den mest sandsynlige spredningsfaktor over større afstande og udgør en konstant risiko.

I juli 2017 blev der konstateret ASP i vildsvin i det østlige Tjekkiet (Zlín regionen), hvilket var uventet, idet tilfældene er fundet langt fra tidligere tilfælde af ASP. Senest er der medio november 2017 fundet ASP i vildsvin i områder omkring Warszawa i Polen i områder beliggende ca. 50 km vest for de tidligere kendte områder med ASP. Disse spring er sandsynligvis grundet i menneskelig aktivitet.

Smittespredningen med vildsvin ligger på op til 50 km pr år. Det betyder, at smitte via vildsvin fra Warszawa-området til den tyske grænse (ca. 400 km) - vil tage 8-10 år. Da de to ovennævnte eksempler er sket ved menneskelig aktivitet, og der er andre eksempler fra bl.a. Rusland med spredning over lange distancer – flere 100 km – kan introduktionen til andre ikke ramte lande f.eks. Tyskland eller Danmark i princippet også ske nu, specielt hvis man har en vildsvinebestand, der kan blive smittet via henkastet madaffald. ASP-inficerede vildsvin kan smitte tamsvin ved direkte kontakt. Endvidere vil folk, der har gået i områder med syge vildsvin, f.eks. i forbindelse med jagt, kunne bringe smitte ind i besætninger med fodtøj eller tøj, der er kontamineret med vildsvinesekret, f.eks. blod og afføring.

Vildsvin er en af de primære årsager til spredning og opretholdelse af ASP i et område. I tilfælde af at der kommer ASP til Danmark, vil varigheden af et udbrud være betydeligt længere, hvis sygdommen også findes i vildsvin, og dermed vil de økonomiske tab være større.

2.2 Udryddelse af vildsvin i Danmark

Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at de vildsvin, der findes i den danske natur, bør udryddes under hensyn til risikoen for spredning og opretholdelse af ASP i Danmark. Vildsvin har haft en eksplosiv udvikling i vores nabolande. I Sverige er afskydningen eksempelvis steget fra 334 vildsvin

i 1990 til 4.700 ved årtusindeskiftet og 97.626 i jagtsæsonen 2015/16. I et forsøg på at undgå, at vildsvinepopulationen kommer ud af kontrol i Danmark, er der behov for en hurtig og professionel indsats. Det vurderes svært, men ikke urealistisk at udrydde vildsvin i Danmark, men det vil kræve en væsentlig indsats, der vil skulle løbe over flere år. Et forsigtigt bud baseret på indberetninger, observationer og påbud er, at der fandtes mindst 50 vildsvin i Sønderjylland inden ynglesæsonen 2017.

Med henblik på at sikre en øget afskydning af vildsvin udvides den eksisterende adgang til at regulere vildsvin. Naturstyrelsen meddeler en generel tilladelse efter bekendtgørelse nr. 1210 af 28. september 2016 om vildtskader til at regulere vildsvin hele døgnet i hele Danmark. Herudover fortsætter Naturstyrelsen med at udstede konkrete påbud om afskydning af vildsvin, hvilket kan ske døgnet rundt, uanset hvor i landet vildsvin antræffes. Herudover vil vildtskadebekendtgørelsen blive ændret, så der bliver mulighed for generel regulering af vildsvin uden forudgående tilladelse op til 1 ½ time før og efter solopgang og -nedgang. I Jylland vil regulering være muligt hele døgnet, ligesom der vil blive mulighed for at anvende kunstigt lys (projektører mv.), adgang til at skyde vildsvin på foderpladser og fra kunstigt skjul, herunder skydestiger, tårne, mv.

2.3 Etablering af et vildsvinehegn

Uanset ovennævnte tiltag er det vurderingen, at der fortsat vil komme vildsvin til Danmark fra Nordtyskland. Som et yderligere tiltag for at udrydde vildsvin i den danske natur foreslår regeringen derfor, at der etableres et vildsvinehegn ved den dansk-tyske landegrænse for at hindre, at vildsvin kommer ind i Danmark.

Miljø- og Fødevareministeriet foreslår, at der etableres et trådhegn til at holde vildsvin ude. Hegnets nærmere udformning er endnu ikke fastlagt, men hegnet vil naturligvis skulle være så højt, at vildsvinene ikke kan springe over. Endvidere skal det sikres mod undergravning. Hegnet etableres primært på land. Mod vest vil hegnet stoppe ved starten af vadehavet, og vildsvin vil her kunne passere ved at bevæge sig omkring hegnet ud på vadebladerne og ind på land igen. Mod øst vil hegnet støde op til Flensborg fjord, hvor det er dokumenteret, at vildsvin fra Tyskland kan svømme over fjorden.

Som et supplerende tiltag overvejes opsætning af vildtkameraer, så det er muligt at overvåge om og i givet fald, hvor mange vildsvin der kommer ind i Danmark gennem grænseovergangene med henblik på at kunne effektivisere afskydningsindsatsen.

Erfaringer fra Tjekkiet har vist, at et hegn er en velegnet løsning til holde vildsvin ude af et område. Der er risiko for, at tredjelandseksportmarkederne vil lukke for eksport fra Danmark, hvis blot ASP påvises i Nordtyskland. Dette kan eventuelt modsvares ved, at Danmark kan demonstrere tiltag i forbindelse med overvågning og smittebeskyttelse, der kan tilfredsstille disse markeders krav om sikkerhed.

2.4 Schengen-reglerne

Efter reglerne for Schengensamarbejdet er det ikke tilladt at opsætte hindringer ved vejstrækninger, hvor den dansk-tyske landegrænse krydses, hvis hindringerne medfører

hastighedsnedsættelse. Det vurderes således ikke muligt at opsætte færister ved disse grænseovergange, idet kørsel over færister må anses at kræve væsentlig hastighedsnedsættelse. Der er omkring 20 grænseovergange med vejtrafik mellem Danmark og Tyskland. Hertil kommer to jernbaneovergange.

Schengen-reglerne regulerer ikke spørgsmål vedrørende hindringer i forbindelse med grænseovergange, der *ikke* er beregnet til vejtrafik. Der er således efter Schengen-reglerne ikke noget til hinder for at sætte hegn op hen over en grænseoverskridende gangsti. Schengen-reglerne regulerer heller ikke opsætning af færister eller låger sådanne steder.

Der vil således være "huller" i hegnet, hvor vildsvine vil kunne passere igennem til Danmark. Erfaringer fra Tjekkiet viser, at opsætning af et dufthege (placering af substans med en vildsvineafvisende duft med passende afstand), som et af flere tiltag kan være effektivt til at holde vildsvin væk fra et område. Effekten for så vidt angår grænseovergange med vejstrækninger er dog usikker, idet duftheget ikke kan placeres på kørebanen, men alene i vejkanterne.

2.5 Det danske veterinærberedskab

Fødevarestyrelsen følger udviklingen af ASP, og andre alvorlige dyresygdomme, tæt og udarbejder løbende trusselvurdering i forhold til risikoen for, at ASP introduceres til Danmark. Der arbejdes i Danmark med tre trusselsniveauer; lavt, middel og højt. Trusselsniveauet afspejler risikoen for introduktion af ASP i den danske svineproduktion og fastsættes af Fødevarestyrelsen, når ASP optræder i et andet område end tidligere. Der tages ved nye udbrud altid stilling til behovet for revision af den gældende trusselvurdering efter indsamling af data om udbruddet eller fundet af ASP, og data omkring handel med levende dyr og andre relevante produkter mellem det ramte område og Danmark, herunder kontakter via transportmidler. Trusselsniveauet er på nuværende tidspunkt vurderet til at være lavt.

I tilfælde af at ASP skulle blive konstateret i Danmark, har Fødevarestyrelsen en detaljeret beredskabsplan for bekæmpelse af sygdommen. Beredskabsplanen bliver løbende opdateret og justeres efter nyeste viden. Beredskabsplanen beskriver, hvordan ASP skal inddæmme og bekæmpes, så situationen i Danmark hurtigst muligt kommer tilbage til normale tilstande efter et udbrud. Beredskabsplanen beskriver, hvilke nationale restriktioner svinebesætninger vil blive pålagt. Dette omfatter bl.a. krav om blodprøvetagning af dyrene, forbud mod at flytte dem, håndtering og omsætning af svinerelaterede produkter, aflivning af dyrene og rengøring og desinfektion af staldene. I beredskabsplanen er der desuden beskrevet, hvordan Fødevarestyrelsen skal agere internt, ligesom samarbejdsaftaler med Beredskabsstyrelsen, politiet og Veterinærinstituttet på Danmarks Tekniske Universitet foreligger her.

2.6 Indsatserne i Tyskland og kontakt til tyske myndigheder

Myndighederne i Tyskland har også stort fokus på smittebeskyttende foranstaltninger i forhold til ASP. Efter det oplyste stilles der bl.a. krav om rengøring og desinfektion af transportmidler efter endt nationalt transport af klovbærende dyr. Derudover har myndighederne indgået aftale med et firma i forhold til varetagelse af aflivning, rengøring og desinfektion ved udbrud i en svinebesætning.

For at beskytte tamsvin mod vildsvin er der indgået aftale om, at udvalgte svinebesætninger, herunder frilandsbesætninger, skal hegnes ind. For at imødegå smitterisiko fra madaffald, foretages der kontrol af affaldshåndtering, sikring af affaldspande samt øget informationsmateriale ved færgeløjer og motorvejsrastepladser.

Vildsvinehegnet skal placeres langs den dansk-tyske grænse, hvorfor tyske myndigheder naturligvis skal inddrages i vildsvinehegnprojektet med henblik på at kunne varetage eventuelle tyske interesser.

Endvidere er store dele af grænsen markeret ved såkaldte grænsevandløb. Danmark og Tyskland har i 1922 indgået en traktat om en "Ordning af de som Følge af Overgangen til Danmark af Suveræniteten over Nordslesvig opstaaede Spørgsmaal". Traktaten indeholder bl.a. en "Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse". I medfør af overenskomsten er der nedsat en særlig Grænsevandløbskommission, der er sammensat af danske og tyske myndigheder med ansvar for vandstandsforholdene, herunder regulering og vedligeholdelse af vandløb og diger.

3. Hovedpunkterne i lovforslaget

Lovforslaget giver miljø- og fødevareministeren hjemmel til at projektere og anlægge et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse, der skal forhindre vildsvin i at komme til Danmark. Den vedtagne lov vil ikke i sig selv udgøre anlægstilladelsen til vildsvinehegnet. Ifølge lovforslaget skal selve anlægstilladelsen meddeles efter lovens vedtagelse af miljø- og fødevareministeren, og dette vil efter lovforslaget først kunne ske, når Naturstyrelsen – som projektets bygherre – har forberedt og gennemført de fornødne undersøgelser af natur-, miljø- og kulturforhold og forelagt resultaterne heraf for miljø- og fødevareministeren i form af en projektbeskrivelse og ansøgning om anlægstilladelse. Projektbeskrivelsen og ansøgningen udarbejdes under overholdelse af de EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet, herunder EU-direktiver og EU-beslutninger på natur- og miljøbeskyttelsesområdet. Bestemmelserne om vildsvinehegnets udformning, linjeføring samt forholdet til naturlokaliteter og kulturforhold er nærmere forklaret i afsnit 3.1.

I tilknytning hertil bemyndiges miljø- og fødevareministeren ved lovforslaget til ved ekspropriation at erhverve de arealer og ejendomme m.v., herunder i form af rettigheder og servitutter, der er nødvendige for projektering, anlæg og vedligeholdelse af vildsvinehegnet eller som alternativ hertil at indgå frivillige aftaler med de berørte lodsejere, jf. afsnit 3.2. 2.

Etablering af et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse er omfattet af en række love. For at forenkle sagsbehandlingen og at undgå at samme spørgsmål skal behandles af flere myndigheder og efter flere regelsæt indeholder lovforslaget bestemmelser om forholdet til anden lovgivning, herunder om at tilladelse til projektet efter den foreslåede § 1 indebærer, at projektet kan gennemføres uden tilladelser, godkendelser eller dispensationer og uden hensyn til umiddelbart gældende forbud mod ændringer i tilstanden eller etableringen af fysiske anlæg i den af § 2 omfattede natur- og miljø- og kulturlovgivning og uden krav om landzonetilladelse, kommune eller lokalplanlægning, jf. lovforslagets § 3. Forholdet til anden lovgivning er nærmere beskrevet i afsnit 3.3.

Lovforslagets ordning er således, at det er miljø- og fødevareministeren, der i forbindelse med etablering af vildsvinehegnet skal varetage de hensyn, som de nævnte love skal tilgodese, og ministeren skal alene varetage disse hensyn efter reglerne i dette lovforslag, herunder navnlig når ministeren meddeler anlægstilladelse og eventuelle supplerende tilladelser til projektet.

Det er kun de udtrykkeligt nævnte love, der kan fraviges. Lovforslaget giver ikke miljø- og fødevareministeren hjemmel til at fravige lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (i det følgende omtalt som "miljøvurderingsloven"). Reglerne i denne lov vil således skulle overholdes, i det omfang projektet omfattes af miljøvurderingsloven.

Et projekt, der omfatter opsættelsen af et vildsvinehegn, er ikke i sig selv omfattet af miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af konkrete projekter (VVM). Når den præcise linjeføring fastlægges i den projektbeskrivelse og ansøgning, som Naturstyrelsen udarbejder, skal det vurderes, om dele af projektet kan være omfattet af VVM-reglerne. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis projektet medfører rydning af skov til anden arealanvendelse, eller hvis der foretages regulering af vandløb som følge af projektet. Der kan derfor først foretages en endelig vurdering af, om projektet er omfattet af VVM-reglerne, når den præcise linjeføring kendes.

3.1 Vildsvinehegnets udformning og linjeføring samt forholdet til naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold

Som anført i pkt. 2.1-2.3 er det vurderingen, at der er et veterinært behov for at projektere og etablere et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse.

Hensynet til at begrænse vildsvinebestanden på dansk område taler alt andet lige for en placering så tæt på grænsen som muligt. I det følgende redegøres der overordnet for lovens tre bilag i form af oversigtskort: 1) Oversigtskort over vildsvinehegnets placering langs den dansk-tyske landegrænse, 2) Oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter og 3) Oversigtskort over de væsentligste kulturhistoriske forhold.

3.1.1 Oversigtskort over vildsvinehegnets placering langs den dansk-tyske landegrænse

Ved fastlæggelsen af linjeføringen for vildsvinehegnet er der en række lokale forhold og udfordringer, som der skal tages højde for. Udfordringer vedrører f.eks. hegning omkring bymæssig bebyggelse, tværgående veje og stier, vand og tilstødende sumpede områder, vandløb, vindmøller og større jernbane- og vejtracéer, hegning på mosebund eller ud i søvand og havvand.

Endvidere vil der ved fastsættelsen af den præcise linjeføring og den konkrete udformning af hegnet skulle foretages en afvejning af hensynet til en grænsenær placering i forhold til en række andre hensyn, som kan tale for på visse strækninger at placere hegnet i en vis afstand fra grænsen. Som eksempler kan nævnes natur- og miljømæssige hensyn, friluftsinteresser, vandafledning, kulturmæssige interesser og offentlighedens adgang.

Der er en betydelig variation i forholdene på de enkelte delstrækninger, hvorfor der er behov for en konkret stillingtagen til de lokale forhold og hensyn.

Som nævnt under pkt. 3 foreslås det, at miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at projektere og meddele tilladelse til anlæg af et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse, jf. lovforslagets § 1. Det foreslås, at tilladelse til anlæg af vildsvinehegnet, der fastlægger hegnets præcise placering og udformning m.v. langs den dansk-tyske landegrænse, meddeles af miljø- og fødevareministeren efter projektbeskrivelse og ansøgning fra Naturstyrelsen.

Den præcise linjeføring for vildsvinehegnet vil blive afklaret med inddragelse af relevante myndigheder, herunder Miljøstyrelsen, Transport-, Bygnings- og Boligministeriet, som har ansvaret for dyrehegn og faunapassager omkring infrastrukturanlæg, de berørte kommuner, Grænsevandløbskommissionen, vandløbsmyndighederne (Åbenrå og Tønder kommuner), Kulturministeriet, herunder Slots- og Kulturstyrelsen samt tyske offentlige myndigheder.

I de følgende afsnit samt i afsnit 3.1.1.1-3.1.1.3 gives en overordnet beskrivelse af hegnets linjeføring:

- Hegnet placeres på dansk grund og vil så vidt muligt følge den dansk-tyske grænse, som er 67,7 km. Beskrivelsen af linjeføringen er delt op i tre dele. *Første del* af hegnet starter fra vest med hegning ud i Vadehavet, går langs den sydlige del af Tøndermarsken, forbi Rudbøl by og løber på nordsiden af det å-dige, som afgrænser Vidåen og tilgrænsende rørsump- og engarealer. Den *anden del* af strækningen starter vest for Møllehus, og hegnet vil løbe parallelt med grænsevandløb indtil Lille Skyttehus ved Sofiedal. Det er den længste del af strækningen langs grænsen. Den *sidste del* af strækningen munder ud i Flensborg Fjord, og krydser inden da Frøslev mose, motorvej E45 og et andet tracé med jernbane og hovedvej.
- Vildsvinehegnet dimensioneres er endnu ikke fastlagt, men hegnet vil naturligvis skulle være så højt, at vildsvinene ikke kan springe over. Endvidere skal det sikres mod undergravning. Afhængig af den endelige udformning kan andre pattedyrs mulighed for passage ligeledes blive begrænset. Ved byerne på strækningen, dele af de større vandflader ved Rudbøl Sø og Flensborg Fjord, samt større trafikale anlæg og hovedveje vil der ikke blive placeret hegn. Det betyder, at hegnet ikke på hele strækningen udgør en fuldstændig barriere for vildsvin. Hegnets linjeføring fremgår af kortbilag 1.

3.1.1.1 Vadehavet til Møllehus

Vildsvinehegnet etableres fra ca. 50 meter ude i Vadehavet vest for Det Fremskudte Dige. Hegnet vil løbe henover Det Fremskudte Dige, og der etableres færister på vejene på hver side af diget, så der er adgang til vedligehold af digearealer. Hegnet løber herefter mod øst ind til Siltoftvej på nordsiden af den asfalteret vej, som udgør den dansk-tyske grænse. Umiddelbart inden Siltoftvej etableres en færst ind til det store engareal, Margrethe kog syd. Der hegnes til Siltoftvej fra begge sider.

Hegnet løber umiddelbart syd for beboelsen ved Siltoftvej 13, hvor der er mulighed for en færst ved indkørsel til beboelsen. Hegnet løber derefter mod øst inde på marken parallelt med den øst-vest gående landevej Norddeich, som ligger i Tyskland. Efter ca. 230 meter kommer en grusvej fra nord, hvor der etableres en færst. Derefter løber hegnet mod den tyske landsby Rosenkranz på sydsiden af den kommunale grusvej, Grænsevejen. Ved Rosenkranz følger hegnet grænsen mod øst til Rudbølvej. På en 120 meter strækning fra grænsen og nordpå ad Rudbølvej kan ikke hegnes på grund af bymæssig bebyggelse. Derefter hegnes fra Rudbølvej og ud til åben vandflade i Rudbøl Sø.

Fra den østlige udkant af Rudbøl by ved Lystvej løber hegnet fra å-diget mod sydvest ud i Rudbøl Sø. Hegnet løber mod øst på nordsiden og ved foden af det å-dige, som skal beskytte beboelse og landbrugsarealer mod oversvømmelse af vand fra Vidåen og Rudbøl Sø. Ved eksisterende adgangsveje sikres adgang ved låger eller færister til færdsel og vedligehold af diget. Hegnet på strækningen nord for Magisterkogen bliver, som følge af de naturgivne sumpede forhold, etableret 200-600 meter fra grænsen.

Ved Møllehus og grænseovergangen ved Aventoft er Vidåen delt i to, således at vandet kommer fra sydøst gennem Sønderåen, som udgør et grænsevandløb mod øst, samt fra selve Vidåen, som kommer fra Nørresø mod nordøst. For at hegnet ikke skal virke for dominerende i det flade landskab, og samtidigt skal gå uden om de meget sumpede områder ved Vidåen, løber hegnet fortsat ved digefod af å-diget op til Møllehusvej. Hegnet sættes ned til Vidåen på begge sider og løber derefter mod syd langs å-diget på vestsiden af Møllehusvej. Hegnet sættes op til Møllehusvej umiddelbart syd for Møllehus, Møllehusvej nr. 3. Umiddelbart før Sønderåen løber under Møllehusvej findes en bro, hvor der laves en sikring mod indtrængende vildsvin ved en låge på sydsiden. Hegnet fortsætter øst for Møllehusvej, løber syd for beboelsen ved Møllehusvej nr. 4, og videre mod øst ved digefoden på nordsiden af å-diget.

3.1.1.2 Møllehus til Sofiedal

På denne etape løber hegnet parallelt med og i en afstand af op til 6 meter fra vandkanten i grænsevandløbene Sønderå, Gammelå og Skelbækken, således at der er adgang til vedligehold af vandløb. Hvor hegnet krydser hoved- eller landeveje, som går på tværs af grænsen, hegnes ned til vandløbet på begge sider, og der sættes en låge på hver side af vejen, så der er adgang til zonen mellem vandløb og hegn. Det må forventes, at der på denne strækning er særlige lokale dansk-tyske aftaler for markoverkørsel på tværs af grænsen, som kan betyde, at der skal laves mulighed for flere passager end de anførte i teksten.

Første del af strækningen går langs Sønderå fra Møllehus, syd om Hasberg Sø til den nord-syd gående jernbane ved Bremsbøl. Der hegnes ind mod jernbanen fra begge sider, og øst herfor løber hegnet fortsat parallelt med Sønderå, syd om Bremsbøl Sø ind til Sønderløgum Landevej (Hovedvej 11) ved Sød grænseovergang.

Efter Sønderløgum Landevej kommer en strækning mod øst, hvor oplandet til grænsevandløbet er dyrkede marker. Her løber hegnet op mod eller nogle steder få meter inde på de dyrkede arealer. Ved grusvejen Vindtvedvej etableres en færist, og hegnet går ned mod Vindtved kanal på begge sider, men der hegnes ikke over selve kanalen. Derefter fortsætter hegnet ca. 350 meter langs med Sønderå, inden åen deler sig i to, og hegnet fortsætter langs Gammelå, som nu er grænsevandløb. Der hegnes til vandkanten, hvor hegnet passerer Sønderå.

Langs Gammelå findes en del små broer over åen, som benyttes lokalt. Her etableres låger i hegnet, så de fortsat kan anvendes. Fra delingen af Sønderå og Gammelå løber hegnet umiddelbart op mod et kørespor, som giver adgang til og mellem de dyrkede marker nord for. Der etableres en færist på grusvejen ved Bejersbro, og hegnet fortsætter derefter en længere strækning langs Gammelå uden væsentlige forhindringer.

Ved Pebersmarkvej hegnes ind mod vejen fra begge sider. Herefter følger hegnet Skelbækken mod øst til grænsevejen ved Lille Jyndeved, hvor der hegnes ind mod vejen fra begge sider. Herefter

løber hegnet til Sofiedal, hvor Sofiedalvej mødes med Puls-kærvej. På denne strækning tages et særligt hensyn til de steder, hvor hegnet afskærer indgangen til vindmøller opsat tæt på grænsen. Der forventes at være brug for seks indgange med låger fra den eksisterende adgangsvej og ind til vindmøllerne. Der er mulighed for etablering af en færist, hvor adgangsvejen til vindmøllerne krydser hegnet, således at der er adgang til vedligeholdelse af vandløb.

3.1.1.3 Sofiedal til Flensborg Fjord

På hovedparten af denne etape er grænsen ikke defineret af vandløb eller vej og derfor sættes hegnet op til 3 meter fra grænsen, hvilket sikrer mulighed for reparation og vedligehold af hegnet fra syd. Inden Flensborg Fjord passeres flere byer og store trafikale anlæg i form af motorvej og jernbane.

Hvor Sofiedalvej møder Pluskærvej, løber hegnet i sydlig retning på vestsiden af vejen langs Pluskærvej og derefter på tværs af dyrkede marker. På en mindre del af strækningen løber hegnet langs grænsevandløb, hvor der holdes en afstand på op til 6 meter fra vandkanten. Hvor hegnet krydser vandløbene lægges de i rør. Der er mulighed for færist og ganglåde, hvor hegnet passerer en markvej. Hegnet går langs vestgrænsen af den store statsejede Frøslev mose, og deler mosen i forhold til den sammenhængende tyske Jærdelund Mose. I Frøslev Mose opsættes ganglåde, hvor det krydser en tværgående sti.

Fra sydenden af Frøslev Mose fortsætter hegnet mod øst gennem enge og marker og løber nogle steder parallelt med grænsevandløbet. To mindre vandløb rørlægges, hvor hegnet krydser dem. Der er mulighed for færister med ganglåger ved Kristiansmindevej og den sydlige udkørsel fra Kristiansmindevej nr. 16. Hegnet løber nord om Kristiansmindevej nr. 1. Hvor hegnet møder Sønderjyske Motorvej E45 hegnes ikke direkte ind til motorvejen, men i en vinkel nord for grænsen, og derefter sydpå langs motorvejen, for at lede vildtet væk fra trafikken.

Fra motorvejen fortsætter hegnet i østlig retning gennem dyrkede marker. Der etableres en ganglåde i hegnet ved den gamle grænseovergang ved Simondysvej samt kørelåger for græssende dyr og motorkøretøjer ved to markgennemgange, som går på tværs af grænsen. Hegnet følger grænsevandløbet i den sydlige del af Søndermosen ved Padborg, og i den østligste del af Søndermosen følger hegnet nordkanten af mosen i en bue på op til 50 meter uden om de vandfyldte tørvegrave.

Hvor hegnet møder Industrivej i Padborg og Østjyske Længdebane, hegnes ikke direkte ind til Industrivej, men i en vinkel nord for grænsen, og derefter sydpå langs vejen, for at lede vildtet væk fra trafikken. Øst for banen hegnes de første ca. 180 meter mod nord. På vej østpå etableres to færister og to ganglåger ved den gamle grænseovergang ved Haraldsdalvej, og der hegnes uden om Haraldsdalvej 51. Hegnet fortsætter langs grænsen mod øst langs marker og skov, og gennem mosen op mod søen Niehuuser See. Hegnet krydser grænsevandløbet ved Haraldsdal og tre mindre vandløb i mosen, som rørlægges. Efter Niehuuser See følger hegnet grænsen parallelt med grænsevandløbet. De sidste 300 meter inden Rønsdamvej løber hegnet nord for Gendarmstien, som er en historisk grænsenær vandrerute. Der etableres en ganglåde, hvor hegnet passerer Gendarmstien. På Rønsdamvej etableres færister og ganglåde. Den næste kilometer fortsætter hegnet mod øst og nord igennem et mosestrøg langs grænsevandløbet Krusåen med passage af to mindre vandløb. Herefter knækker hegnet mod øst, hvor der hegnes ind til Krusåen på begge sider. Den næste halve kilometer følger hegnet igen Gendarmstien. I begge ender af strækningen opsættes

ganglåde. Herefter fortsætter hegnet langs afgræssede bakker og gennem et mindre skovområde ned til Flensborgvej ved Kruså. I skoven passerer en sti, hvor der opsættes færst og ganglåde.

Fra Flensborgvej fortsætter hegnet mod øst til Madeskovvej, hvor der etableres en færst og ganglåde. Herfra går hegnet ned til Krusåen, som krydser grænsen, og hvor der hegnes ind til åen på begge sider. De sidste ca. 600 meter mod syd til Flensborg Fjord går grænsen gennem våd mose, hvorfor hegnet ikke kan følge grænsen, men i stedet omtrent følger 2 meter højdekurven i en afstand af op til 190 meter nord for denne. På denne strækning isættes to klaplåde i hegnet, så der er adgang til engen. Tæt på fjorden hegnes der til Skomagerhusvej, hvor der etableres færst og ganglåde. Hegnet fortsætter ud i Flensborg Fjord til ca. 1 meters dybde.

3.1.2 Oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter, der berøres af vildsvinehegnet

Vildsvinehegnet vil berøre en række naturlokaliteter. Den endelige kortlægning af samtlige naturlokaliteter vil finde sted i forbindelse med meddelelse af anlægstilladelsen, jf. lovforslagets § 1. De følgende afsnit indeholder en overordnet beskrivelse af de væsentligste naturlokaliteter, der berøres af vildsvinehegnet:

Langs det meste af den nuværende grænse mellem Danmark og Tyskland er der udpeget biologiske spredningskorridorer jf. vedtagne kommuneplaner for Tønder og Åbenrå Kommuner. Spredningskorridorerne er et planlægningsværktøj for myndigheder, og følger de større vandløb, som udgør grænsen mod Tyskland. Alle vandløb langs grænsen er beskyttede af naturbeskyttelsesloven, og har dertil en 150 meter å-beskyttelseslinje.

3.1.2.1 Særligt om Tøndermarsken

Fra højeste daglige vandstandslinje i Vadehavet gælder en 300 meter strandbeskyttelseslinje. Vadehavet og Tøndermarsken er Natura 2000-område nr. 89 og udpeget som både habitat- og fuglebeskyttelsesområde med bl.a. en lang række fugle på udpegningsgrundlaget. Af beskyttede arter under habitatdirektivets bilag IV er registreret tre fund af odder i den sydlige del af Tøndermarsken samt fund af grøn mosaikguldsmed på en enkelt lokalitet, jf. Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA).

Margrethe Kog er fredet, og de ydre koge i Tøndermarsken er omfattet af lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken. Fredningen og loven skal bl.a. bevare områderne, som naturmæssigt værdifulde lokaliteter på nationalt og internationalt plan. Vadehavet og Margrethe Kog er udpeget som UNESCO Verdensarv, og disse områder samt Tøndermarsken er en del af Nationalpark Vadehavet.

I Tøndermarsken er der en række beskyttede naturtyper efter naturbeskyttelseslovens § 3: strandeng, eng og sø fra Vadehavet til Rudbøl, herefter langs Rudbøl Sø og i Magisterkogen dominerer naturtyperne eng, mose og sø.

3.1.2.2 Fra Møllehus til Frøslev

Fra jernbanen mellem Tønder og Niebüll og ca. 1,4 km østpå findes § 3 beskyttet natur i form af eng og sø. Ca. 1 km øst for grænseovergangen ved Sæd støder et fredskovspligtigt areal op til grænsen på en 300 meter strækning.

Området vest for Rens er udpeget som Natura 2000-område nr. 101, og området er udpeget på grundlag af en række fuglearter, som fx sortterne, mosehornugle, og engsnarre. Yderligere er der i dette område registreret odder, jf. NOVANA. Rens Hedegård Plantage er fredskov. Øst for plantagen ligger flere små § 3 beskyttede søer.

3.1.2.3 Frøslev Mose til Flensborg Fjord

Frøslev Mose er en del af Natura 2000- område nr. 97, og udpegningen vedrører bl.a. habitatnaturtypen højmoser. I moser findes de § 3 beskyttede naturtyper sø, mose og overdrev. Jf. NOVANA er der i moser fundet odder og spidssnudet frø, som begge er bilag IV arter. Frøslev Mose er desuden omfattet af en fredning, som har til formål at sikre og genskabe højmoser. Den nordfor beliggende Frøslev Plantage er fredskov. En biologisk spredningskorridor går gennem Frøslev mose og Plantage.

Syd og øst for Padborg er der beskyttede § 3 naturtyper i form af eng og mose. Padborg Skov øst for Padborg er fredskov, og her er fundet skægflagermus, vandflagermus, troldflagermus, pipistrellflagermus, dværgflagermus, brunflagermus og sydflagermus, jf. NOVANA. Alle flagermusene er bilag IV arter.

Syd for Kruså er et større § 3 beskyttet overdrev. Kollund Skov ved Flensborg Fjord er fredskov, og langs vest siden af denne findes § 3 beskyttet mose. Der gælder en 300 meter strandbeskyttelseslinje ved Flensborg Fjord.

3.1.3 Oversigtskort over de væsentligste kulturhistoriske forhold, der berøres af vildsvinehegnet

Hele den nuværende grænse mellem Danmark og Tyskland er udpeget som værdifuldt kulturmiljø. Det gælder også tilhørende grænsestationer og gendarmhuse. Vildsvinehegnet vil derfor berøre en række kulturhistoriske forhold. Den endelige kortlægning af samtlige kulturhistoriske forhold vil finde sted i forbindelse med meddelelse af anlægstilladelsen, jf. lovforslagets § 1. De følgende afsnit indeholder en overordnet beskrivelse af de væsentligste kulturhistoriske forhold, der berøres af vildsvinehegnet.

3.1.3.1 Tøndermarsken

Tøndermarsken er et kulturarvslandskab, som delvist er omfattet af Tøndermarksloven, hvis formål er at bevare Tøndermarskens ydre koge og den nedre del af Vidåsystemet, som et samlet kultur- og naturområde af national og international betydning. Hertil kommer fredning af Margrethe Kog mod vest. Tøndermarskens ydre koge strækker sig mod øst til jernbanen mellem Tønder og Niebüll. I den sydlige del af Tøndermarsken er der enkelte rester af gamle fredede bygningsspor (værfter) med en højde på 1-2 meter over terræn. Værfterne er i dag ubebyggede.

Gl. Frederikskog-diget er fredet og er 7,5 km langt, op til 30 meter bredt og op til ca. 4 meter højt. ”Hertug Hans Dige” er fredet, ca. 7,6 km langt, 4 meter højt og op til ca. 50 meter bredt, med stejle

afgrænsning mod øst og skrånende mod vest.

3.1.3.2 Strækningen Tønder til Rens samt Frøslev Mose og Plantage

Omkring Ubjerg Kirke findes fredede kirkeomgivelser. Møllehus Bro er fredet. 2 km vest for Rens Hedegård Plantage er et beskyttet jorddige. I Rens Hedegård Plantage er der en fredet rundhøj.

Langs Frøslev Mose er en række beskyttede jord- og stendiger. Frøslev Plantage er udpeget som værdifuldt kulturmiljø på grund af Frøslev Lejeren. Syd for Frøslev Plantage er der over en strækning på ca. 1,7 km beskyttede jord- og stendiger, som følger landegrænsen.

På østsiden af Frøslev Plantage og ned over Frøslev Mark findes foruden en række beskyttede jord- og stendiger. Der er endvidere en nord-syd gående række af gravhøje, som består af syv fredede og mere end 20 andre overpløjede høje. Højene må antages at have ligget langs en ikke længere synlig vejstrækning.

3.1.3.3 Padborg og Kruså

Omkring Bov Kirke i Padborg findes fredede kirkeomgivelser. På den østlige side af Padborg ligger en række beskyttede jord- og stendiger. Digerne følger grænsen over en samlet strækning på ca. 900 meter. Her er også den fredede "Den krumme Vej", som er en brolægning på en kunstigt anlagt terrasse af sand langs med Rønsdamvejen. Gendarmstien starter i Padborg og følger grænsen øst på. Langs Flensborg Fjord følger stien kysten til Als.

Kruså Tunneldal er omfattet af en fredning, som har til formål at bevare tunneldalen i sin nuværende form og udseende. Umiddelbart øst for Kruså Tunneldal findes den fredede Kobbermølleslugt. Fredningen skal sikre at slugten bevares. På vestsiden af Kollund Skov findes et længere beskyttet jorddige. I skoven findes også en fredet rundhøj og en fredet langdysse.

3.2 Ekspropriationshjemmel/frivillige aftaler

3.2.1 Gældende ret

Det fremgår af grundlovens § 73, at ejendomsretten er ukrænkelig, og at ingen kan tilpligtes til at afstå sin ejendom uden, hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.

Der er ikke i gældende ret hjemmel til at ekspropriere til anlæg af vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse. Da ministeren ikke har hjemmel til at anlægge et sådant vildsvinehegn, er der heller ikke hjemmel til, at ministeren kan indgå frivillige aftaler om, at ministeren kan placere et vildsvinehegn på de berørte ejendomme.

3.2.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at anlæg af et vildsvinehegn som led i en indsats mod ASP er i almenvellets og offentlighedens interesse. Der henvises herved til lovforslagets pkt. 2 om lovforslagets baggrund.

Der er tale om et omfattende og kompliceret projekt, hvis hegnsetableringen alene skal bygge på indgåelse af frivillige aftaler med så mange jordejere, hvorfor det er vurderingen, at der er behov

for at bemyndige miljø- og fødevareministeren til ved ekspropriation at erhverve de arealer og ejendomme m.v., herunder i form af rettigheder og servitutter, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet.

Vildsvinehegnet forventes som udgangspunkt at skulle følge den dansk-tyske grænse. Af grænsestrækningen på ca. 68 km er ca. 10 km ejet af staten. Det indebærer, at ca. 58 km af strækningen skal etableres på privatejet jord. Det vurderes, at hegnet vil påvirke ca. 220 ejendomsnumre fordelt på ca. 320 matrikler.

Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at staten ikke har interesse i at overtage ejerskabet til de private arealer, som hegnet placeres på, men alene i at kunne opsætte hegnet og få adgang til løbende vedligehold af hegnet. I praksis vil dette kunne ske ved, at arealerne pålægges en servitut, hvorefter ejeren skal tåle opsætning af hegnet og løbende vedligehold mod kompensation herfor.

Lovforslaget vil give mulighed for at pålægge arealerne sådanne servitutter, hvilket vil ske gennem en ekspropriationsproces. Miljø- og Fødevareministeriet vil dog først forsøge en proces med dialog og forhandling med de relevante lodsejere om frivillig aftale om opsætning af hegnet mod kompensation. Dialogen med lodsejerne vil blive igangsat i foråret 2018 med henblik på, at der hurtigst muligt kan tilvejebringes viden om, hvor mange lodsejere, der eventuelt vil skulle gennem en ekspropriationsproces.

Såfremt der efter dialog og forhandling med lodsejerne, er behov for ekspropriation, vil denne blive gennemført af kommissarius for Statens Ekspropriationer i Jylland. Processen forventes at tage minimum 6 måneder. Ekspropriationen vil ske efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Det foreslås, at miljø- og fødevareministeren, når der foreligger særlige personlige grunde og efter anmodning fra ejeren, kan ekspropriere en ejendom, der berøres særligt indgribende af projektet, før tidspunktet for de ordinære ekspropriationer. Det er vurderingen, at bestemmelsen kun rent undtagelsesvist vil finde anvendelse, under hensyn til, at der i de fleste tilfælde vurderes at være tale om et begrænset indgreb. Det kan dog ikke på forhånd udelukkes, at enkelte lodsejere kan blive ekstraordinært berørt.

Erstatningen fastsættes af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom. Lodsejeren har mulighed for at klage over erstatningens størrelse. Klager over erstatningen har ikke opsættende virkning i forhold til at gennemføre ekspropriationen.

Ved lovforslagets § 5 bemyndiges miljø- og fødevareministeren til ved ekspropriation at erhverve de arealer og ejendomme m.v., herunder i form af rettigheder og servitutter, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet.

Det er således hensigten, at der i overensstemmelse med ekspropriationsproceslovens § 2, skal kunne 1) erhverves ejendomsret til arealer, bygninger og indretninger, der er fast knyttet til arealer eller bygninger, samt tilbehør hertil, 2) endeligt eller midlertidigt pålægges indskrænkninger i ejernes rådighed eller erhverves ret til at udøve en særlig råden over faste ejendomme, og 3)

endeligt eller midlertidigt ske erhvervelse eller ophævelse af eller foretages begrænsninger i brugsrettigheder, servitutrettigheder samt andre rettigheder over faste ejendomme.

3.3 Lovforslagets forhold til anden lovgivning

3.3.1 Regler om administration vedrørende internationale naturbeskyttelsesområder og beskyttede arter

3.3.1.1 Gældende ret

Der gælder særlige regler for Natura 2000-områder, som skal iagttages i alle sager, der kan påvirke de udpegede Natura 2000-områder. Det gælder også anlæg og andre aktiviteter, der påtænkes iværksat uden for Natura 2000-områderne, men som kan virke ind i områderne.

Et hovedelement i beskyttelsen af Natura 2000-områder er, at myndighederne i deres administration og planlægning ikke må vedtage planer, projekter eller lignende, der kan skade de arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at bevare.

Derfor er der krav til myndighederne om at vurdere konsekvenserne af en plan eller et projekt i de tilfælde, hvor planen eller projektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt. Myndigheden skal derfor indledningsvis foretage vurdering af, om dette er tilfældet. Hvis den foreløbige vurdering viser, at en plan eller et projekt, alene eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering.

En vurdering skal foretages i forhold til det berørte områdes bevaringsmålsætninger, som er fastsat med Natura 2000-planerne.

Hvis det på baggrund af den bedste videnskabelige viden på området ikke kan udelukkes, at planen eller projektet alene eller i forbindelse med andre planer eller projekter, kan skade udpegningsgrundlaget, kan der som udgangspunkt ikke meddeles tilladelse til planen eller projektet.

Fravigelse af Natura 2000-beskyttelsen kan således kun ske i særlige tilfælde, hvor en række særlige betingelser er opfyldt, jf. habitatdirektivets artikel 6, stk. 4: Der skal foreligge bydende nødvendige hensyn til særlige samfundsinteresser, herunder sociale og økonomiske. 2) Der må ikke findes alternative løsninger. 3) Der skal gennemføres kompenserende foranstaltninger, der opvejer skaden, og som sikrer sammenhængen i Natura 2000-netværket. De kompenserende foranstaltninger skal som udgangspunktet være på plads, inden skaden sker.

Europa-Kommissionen skal i alle sager om fravigelse efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 4, orienteres om, hvilke kompensationsforanstaltninger der iværksættes. Det indebærer også, at der skal orienteres om selve projektet, og det skal godtgøres, at der ikke findes nogen alternativ løsning. Endelig skal der redegøres for mulige kompensationsforanstaltninger, og det skal begrundes, at de opvejer skaden.

I sager, der vedrører Natura 2000-områder med såkaldte prioriterede arter, kan fravigelse kun ske med henvisning til menneskers sundhed, den offentlige sikkerhed eller væsentlige gavnlig virkninger på miljø eller, efter udtalelse fra Europa-Kommissionen, andre bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser.

Kravene følger af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og 4, og er bl.a. gennemført i følgende "habitatbekendtgørelser", som kan have relevans for etablering af et vildsvinehegn ved den danske tyske grænse.

- 1) Habitatbekendtgørelsen efter planloven, jf. bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 om administration af planloven i forbindelse med internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Bekendtgørelsen vedrører planlægning i internationale beskyttelsesområder og afgørelser om tilladelser og dispensationer, som efter planloven.
- 2) En "samlebekendtgørelse" efter Miljø- og Fødevareministeriets øvrige lovgivning, jf. bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Endvidere findes der på lovniveau særlige regler, herunder i naturbeskyttelseslovens § 50 vedrørende fredninger og naturbeskyttelseslovens § 65 vedrørende dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 29 a.

EU's naturdirektiver (Rådets direktiv nr. 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (habitatdirektivet) og Rådets direktiv nr. 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle (fuglebeskyttelsesdirektivet)) sætter også rammer for beskyttelsen af arter og deres levesteder. Efter naturdirektiverne gælder en generel beskyttelse af arter og i et vist omfang deres levesteder, også udenfor Natura 2000-områderne, jf. fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 5 og habitatdirektivets artikel 12-13.

Yngle- eller rasteområder for arter på habitatdirektivets bilag IV må ikke beskadiges eller ødelægges. Bestemmelserne gælder, uanset om de pågældende arter forekommer inden for et internationalt naturbeskyttelsesområde eller ej.

I sager, hvor der skal meddeles en tilladelse efter f.eks. naturbeskyttelsesloven, skovloven, eller vandløbsloven henholdsvis planloven, varetages dette hensyn i forbindelse med administrationen af de pågældende sektorlove, jf. bl.a. ovennævnte habitatbekendtgørelser (bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 (samlebekendtgørelsen), og bekendtgørelse nr. 1383 af 26. november 2016 (habitatbekendtgørelsen efter planloven)). Beskyttelsen kan fraviges i sager, der opfylder de betingelser, der gennemfører habitatdirektivets artikel 16, og som fremgår direkte af de nævnte bekendtgørelser, bl.a. § 11 i bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016.

Udover ovennævnte områdebeskyttelse indeholder naturbeskyttelseslovens § 29 a, stk. 1, og jagt- og vildtforvaltningslovens § 7 endvidere bestemmelser om, at nærmere angivne arter ikke forsætligt må forstyrres med skadelig virkning for arten eller bestanden. Artsfredningsbestemmelser i fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet er derudover gennemført i bekendtgørelse nr. 867 af 27. juni 2016 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

Bekendtgørelsen er udstedt i medfør af både naturbeskyttelsesloven og jagt- og vildtforvaltningsloven. Bekendtgørelsens § 4, stk. 1, indeholder et forbud mod forsætligt at dræbe eller indfange fugle, mens bekendtgørelsens § 10, stk. 1, indeholder forbud mod alle former for forsætlig indfangning eller drab af bilag IV-arter og forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen. Endelig indeholder bekendtgørelsens § 10, stk. 2, et forbud mod forsætlig plukning, indsamling, afskæring, opgravning eller oprivning med rod eller anden ødelæggelse af vildtvoksende planter omfattet af habitatdirektivets bilag IV. Bekendtgørelsen rummer også fredninger af arter, som ikke er omfattet af de to direktiver. Dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 29 a og artsfredningsbekendtgørelsens bestemmelser meddeles af miljø- og fødevareministeren (Miljøstyrelsen) efter reglerne i naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, og artsfredningsbekendtgørelsens §§ 9 og 12, samt jagt- og vildtforvaltningslovens § 46. Disse bestemmelser sikrer, at eventuelle dispensationer alene kan meddeles i overensstemmelse med betingelserne i fuglebeskyttelsesdirektivets art. 9 og habitatdirektivets art. 16 for at fravige de nævnte forbud.

Afgørelser efter lovgivningen eller regler fastsat i medfør heraf, som indebærer fravigelse af beskyttelsen efter § 29 a, træder i stedet for dispensationer efter naturbeskyttelsesloven § 65, stk. 3, hvis afgørelsen er truffet under betingelser, som svarer til stk. 3, og som er fastsat i lovgivningen.

Det almindelige udgangspunkt i f. eks § 11 i bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 er, at beslutning om anvendelse af habitatdirektivets muligheder for at fravige habitatbeskyttelsen i henhold til reglerne om administration af internationale naturbeskyttelsesområder og beskyttelse af visse arter træffes af den myndighed, som er tillagt kompetence til at træffe afgørelse efter de almindelige regler i den lovgivning, der regulerer det pågældende område.

Samtidig er der i de pågældende bestemmelser fastsat regler om, at myndigheden skal indhente udtalelse fra en eller flere statslige myndigheder, inden beslutning om fravigelse træffes, ligesom der er fastsat regler om, at kontakten til Europa-Kommissionen varetages af en statslig myndighed.

Efter planlovgivningen gælder, at der ikke må planlægges nye eller væsentlige udvidelser af andre trafikanlæg og tekniske anlæg og lign., f.eks. lufthavne, flyvepladser, jernbaner, havne, opfyldninger på søterritoriet, luftledningsanlæg, vindmølleklynger og parker, lossepladser og anlæg for deponering i de internationale naturbeskyttelsesområder. Erhvervs- og vækstministeren kan dog i særlige tilfælde meddele planlægningsstilladelse. Endvidere er der på planlovsområdet krav om, at myndigheden, før der træffes afgørelse som indebærer at beskyttelsen fraviges skal indhente en udtalelse fra erhvervsministeren og Styrelsen for Vand og Naturforvaltning (nu Miljøstyrelsen), og at erhvervsministeren forestår kontakten til Europa-Kommissionen.

Til gennemførelse af habitatdirektivet er endvidere fastsat bestemmelser i naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17 om, at der i internationale naturbeskyttelsesområder inden iværksættelse af de aktiviteter, der er nævnt i bilag 2 til naturbeskyttelsesloven eller bilag 1 til skovloven, skal gives skriftlig meddelelse herom til kommunalbestyrelsen henholdsvis miljø- og fødevareministeren med henblik på en vurdering af virkningen på området under hensyntagen til områdets bevaringsmålsætninger. En aktivitet, der er omfattet af forbuddene i § 3, § 8, § 15 eller § 18 eller i § 28 i lov om skove, er ikke omfattet af anmeldelseskravet. Det samme gælder aktiviteter,

som i øvrigt kræver tilladelse efter naturbeskyttelses-, miljø- eller planlovgivningen, eller hvis konsekvenser efter denne lovgivning er vurderet eller skal vurderes forud for iværksættelsen.

3.3.1.2 Ministeriets overvejelser og foreslået ordning

Det er vurderingen, at udgangspunktet i de gældende regler om, at det er den myndighed, som i øvrigt træffer afgørelse om meddelelse af tilladelse m.v., der skal iagttage reglerne i habitatbekendtgørelsen, og som i forbindelse med meddelelse af tilladelse træffer afgørelse om eventuel fravigelse af beskyttelsen, bør fastholdes i forbindelse med meddelelse af tilladelse til anlæg af vildsvinehegnet.

Lovforslagets § 2 indebærer, at beskyttelsesmæssige og øvrige hensyn efter lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, lov om jagt og vildtforvaltning, lov om kystbeskyttelse m.v. samt bevaringsmæssige og øvrige hensyn efter museumsloven, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet, alene varetages af miljø- og fødevareministeren efter denne lov.

Endvidere foreslås, at afvandingsmæssige og øvrige hensyn efter lov om vandløb alene varetages af miljø- og fødevareministeren efter denne lov under overholdelse af Danmarks forpligtelser i henhold til 1922-traktaten mellem Danmark og Tyskland, der regulerer forskellige grænseforhold, herunder i Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse.

Lovforslaget indebærer således, at en række øvrige afgørelser efter anden lovgivning inkluderes i anlægstilladelsen efter anlægsloven eller eventuelt meddeles senere i forbindelse med anlæg af hegnet.

Da lovforslaget indebærer, at der ikke træffes konkrete afgørelser efter de nævnte love, vil habitatbekendtgørelsernes regler ikke finde direkte anvendelse. For at sikre varetagelsen af hensynene bag reglerne om administration vedrørende internationale naturbeskyttelsesområder og beskyttelse af visse arter, foreslås det, at anlægstilladelsen efter stk. 2 skal meddeles under overholdelse af de EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet, og det foreslås, at ministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler herom. Miljø- og fødevareministeren skal således ved meddelelse af anlægstilladelsen administrere i overensstemmelse med habitatbekendtgørelserne, selv om disse ikke finder direkte anvendelse.

Det vil ligeledes være miljø- og fødevareministeren, der evt. træffer beslutning om fravigelse af beskyttelsen og varetager kontakten til Europa-Kommissionen, således som det i dag er fastsat i habitatbekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Miljø- og fødevareministeren vil i forbindelse med miljøvurderingerne, dvs. habitatvurdering og habitatkonsekvensvurdering samt evt. VVM-screening og VVM-tilladelse, skulle inddrage de virkninger af projektet, som følger af eventuelle fravigelser af den generelle beskyttelse eller konkrete fredningsbestemmelser m.v., hvor anlægstilladelsen inkluderer og dermed erstatter dispensationer m.v. efter anden lovgivning.

Under hensyn til, at afgørelser efter naturbeskyttelseslovens §§ 3, 8, 15 eller § 18 eller skovlovens § 28 for så vidt angår inkluderes i anlægstilladelsen til et vildtsvinehegn, er aktiviteter omfattet af anlægstilladelsen ikke omfattet af undtagelserne fra pligten til at anmelde visse aktiviteter i internationale naturbeskyttelsesområder med henblik på en vurdering af virkningen på området under hensyntagen til områdets bevaringsmålsætninger. Miljø- og fødevareministeren vil derfor i forbindelse med meddelelse af anlægstilladelsen skulle varetage de beskyttelsesmæssige hensyn bag anmeldeordningen.

For så vidt angår beskyttelsen af yngle- og rasteområder efter naturbeskyttelseslovens § 29 a, vil anlægstilladelsen til vildtsvinehegnet efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 4, endvidere træde i stedet for dispensationer efter naturbeskyttelsesloven § 65, stk. 3. Hvis der skulle vise sig behov for at fravige øvrige bestemmelser om artsbeskyttelse i forbindelse med gennemførelsen af anlægsprojektet, f.eks. med henblik på flytning af en bestand, som afhjælpende eller kompenserende foranstaltning, vil eventuelle dispensationer efter naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, jagt- og vildtforvaltningslovens § 46 og artsfredningsbekendtgørelsens §§ 9 og 12 blive erstattet af anlægstilladelsen efter § 1, som skal meddeles under overholdelse af betingelserne for fravigelse, der følger af EU-retten.

Der henvises til de specielle bemærkninger til lovforslagets § 1, herunder særligt stk. 3 og 7. .

3.3.2 Forholdet til lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om jagt og vildtforvaltning, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken og lov om vandløb

3.3.2.1 Gældende ret

En række yderligere love på miljø- og naturområdet vil normalt skulle tages i betragtning og have betydning for muligheden for at etablere vildtsvinehegn. For at forenkle sagsbehandlingen og at undgå at samme spørgsmål skal behandles af flere myndigheder og efter flere regelsæt indeholder lovforslaget i § 2, stk. 1 og 2, imidlertid bestemmelser om forholdet til anden lovgivning, herunder om muligheden for at fravige sådanne regler.

I det følgende gives en oversigt over den lovgivning, som miljø- og fødevareministeren får mulighed for at fravige.

Naturbeskyttelseslovens bygge- og beskyttelseslinjer:

§ 8 klitfredning: Hegning er ikke tilladt, bortset fra sædvanlig hegning på arealer, der hidtil har været udnyttet landbrugsmæssigt.

§ 15 strandbeskyttelseslinjen: hegning er ikke tilladt bortset fra sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

§ 18 beskyttelseslinjen om fortidsminder: hegning er ikke tilladt bortset fra sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme.

§ 16 sø- og åbeskyttelseslinjen, og § 17 skovbyggelinjen: hegning er ikke omfattet

§ 19 kirkebyggelinjen: forbud mod bebyggelse over 8,5 m er ikke aktuel.

Dispensation: Ministeren (Kystdirektoratet) kan dispensere fra §§ 8, 15 og 18 i særlige tilfælde.

Praksis for hegning er restriktiv.

Naturbeskyttelseslovens regler om adgang til naturen

Reglerne i naturbeskyttelseslovens §§ 22-26 giver offentligheden adgang til færdsel til fods og i nogle tilfælde på cykel til strandbredder og andre kyststrækninger (§ 22), skove § 23 (i private skove kun på veje og stier), § 24 udyrkede arealer, § 25 klitfredede arealer og § 26 veje og stier i det åbne land. Der gælder forskellige undtagelser for de enkelte bestemmelser. Af § 22 og § 23 fremgår det direkte, at offentlighedens adgang ikke må forhindres eller vanskeliggøres.

I § 23, stk. 2, er det fastsat, at der ikke må opsættes usædvanlige hegn omkring skove. Der kan ikke dispenseres, men offentlighedens adgang kan i nogle tilfælde afhjælpes med låger og led mv.

Fredninger

I områder, der er fredet efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6, eller på statsejede arealer fredet efter § 51 vil der ofte være forbud mod hegning. Fredningsnævnet kan dispensere fra en fredning, hvis det ikke vil være i strid med fredningens formål. Afgørelsen er baseret på en konkret vurdering.

Beskyttede naturtyper § 3

Naturbeskyttelseslovens § 3 beskytter en række nærmere angivne naturtyper (herunder visse søer, vandløb, heder, moser, strandenge, ferske enge, overdrev m.v.) i form af et forbud mod tilstandsændringer. Kommunen er myndighed for naturbeskyttelseslovens § 3, og er dermed ansvarlig for at tage stilling til, om en aktivitet kan gennemføres uden at medføre tilstandsændringer i strid med naturbeskyttelseslovens § 3. Kommunen kan i særlige tilfælde dispensere fra forbuddet mod tilstandsændringer.

Beskyttelse af dyre- og plantearter

Nogle dyrearter er særligt beskyttede i lovgivningen, og beskyttelsen gælder også deres levesteder (yngle- eller rasteområder). Dette følger af både naturbeskyttelseslovens § 29 a og jagt- og vildtforvaltningslovens § 6 a og § 7 og artsfredningsbekendtgørelsens § 4, stk. 1 og § 10, stk. 2. Det gælder fx alle flagermus, padder (frøer, tudser og salamandere), krybdyr (hugorm, snog og firben), og odder. Også fugle og deres æg og reder er beskyttede og må derfor ikke fjernes eller ødelægges. Også en række planter er beskyttede efter artsfredningsbekendtgørelsen § 10 stk. 2 og må ikke plukkes eller ødelægges, fx alle arter af orkideer. Hvorvidt en aktivitet kan tillades vil afhænge af en konkret vurdering fra sag til sag.

Beskyttelsen i internationale beskyttelsesområder

En række områder er udpeget som særlige beskyttelsesområder for dyr, planter og naturtyper. I disse Natura 2000-områder skal der tages særligt hensyn til de naturtyper og dyre- og plantearter, som området er udpeget for at beskytte. Det betyder blandt andet, at der skal foretages en vurdering af, hvilke påvirkninger et projekt vil medføre for arterne og naturtyperne. Hvis det ikke kan afvises, at projektet medfører skade på et Natura 2000-område, kan projektet ikke tillades. Vurderingen foretages som udgangspunkt af den myndighed, der i øvrigt skal give tilladelse til en aktivitet.

Skovloven - beskyttelsen i fredskov

Skovlovens § 11 forbyder bl.a. byggeri og anlæg, som ikke er nødvendige for skovdriften.

Skovlovens regler om drift og arealanvendelse gælder kun for arealer, der er fredskovspligtige. Godt 70 % af skovarealet i Danmark er underlagt fredskovspligt. Ministeren (Miljøstyrelsen) kan dispensere fra skovlovens forbud mod byggeri og anlæg, som ikke er nødvendigt for skovdriften, eller der kan ansøges om ophævelse af fredskovspligten efter skovlovens § 6, men praksis er restriktiv. Som udgangspunkt gives kun dispensation eller tilladelse til ophævelse, hvis den ønskede anvendelse ikke kan ske uden for fredskov, og hvis samfundsmæssige interesser vejer tungere end hensynet til at bevare fredskoven.

Lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken

Efter lovens § 18 må der ikke foretages hegning af vedvarende græsarealer. Eksisterende hegn langs skelgrøfter skal fjernes i forbindelse med istandsættelsesarbejder efter § 31, dog senest den 1. april 1994. Reglerne gælder ikke hegning, der er nødvendig af hensyn til digernes sikkerhed, eller hegning langs veje, afvandings- og vandingsforsyningskanaler samt langs landegrænsen. Miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om hegning, herunder at hegning er tilladt i andre tilfælde. Regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 869 af 27. juni 2016 om hegning i de ydre koge i Tøndermarsken.

Vandløbsloven

Med vandløbsloven tilstræbes det at sikre, at vandløb kan benyttes til afledning af vand, navnlig overfladevand, spildevand og dræn. Fastsættelse og gennemførelse af foranstaltninger efter loven skal ske under hensyntagen til de natur- og miljømæssige krav, som er fastsat efter eller er forudsat i anden lovgivning. Lovens regler om vandløb finder også anvendelse på grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande. Loven omfatter endvidere diger, sluser, broer og andre anlæg i og ved vandløb.

Vandløbslovens § 4 fastsætter, at vandløb, hvor der er flere bredejere, og som ikke er undergivet særskilt ejendomsret, er åbne for almenheden for sejlads med ikke-motordrevne småfartøjer. Den, der lovligt spærrer for sådan sejlads, skal anvise anden adgangsvej over sin ejendom.

Efter vandløbslovens § 17, må "vandløb kun reguleres efter vandløbsmyndighedens bestemmelse. Nye vandløb må kun anlægges efter vandløbsmyndighedens bestemmelse, jf. § 21 og broer, overkørsler eller lignende må ikke anlægges eller ændres uden vandløbsmyndighedens godkendelse, jf. § 47.

Efter vandløbslovens § 48 må opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet, ikke anlægges eller ændres, herunder driftsmæssigt, uden vandløbsmyndighedens godkendelse. Der er en erstatningsbestemmelse knyttet til etablering af opstemninger m.v. i lovens § 51, hvorefter enhver der lider tab ved en foranstaltning efter kapitlet (om broer, opstemninger m.v.) har ret til erstatning.

Efter vandløbslovens § 69, stk. 1 om bræmmer: Dyrkning, jordbehandling, plantning, jf. dog § 34, terrænændring, anbringelse af hegn, (jf. dog § 29 om arealer ved vandløb til græsning for løsgående husdyr, hvor vandløbsmyndigheden kan påbyde forsvarligt hegn m.v.), og opførelse af bygværker i landzone må ikke foretages i en bræmme på 2 m langs åbne, naturlige vandløb og søer. Det samme gælder langs kunstige vandløb og søer, for hvilke der i regler udstedt med hjemmel i § 7, stk. 1, i lov om vandplanlægning er fastsat miljømålet "godt økologisk potentiale" eller "maksimalt økologisk potentiale". Bestemmelsen gælder dog ikke for isolerede søer under 100 m².

3.3.2.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

For at forenkle sagsbehandlingen og at undgå at samme spørgsmål skal behandles af flere myndigheder og efter flere regelsæt foreslås i lovforslagets § 2, at miljø- og fødevareministeren i forbindelse med etablering vildsvinehegn ved den dansk-tyske landegrænse bemyndiges til efter denne lov at varetage de beskyttelsesmæssige hensyn efter henholdsvis naturbeskyttelsesloven, skovloven, museumsloven og lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken. Når ministeren har meddelt tilladelse efter den foreslåede § 1, kræves derfor ikke yderligere dispensationer m.v. efter disse love.

Hvis etablering af erstatningsvandhuller eller lignende afværgeforanstaltninger, er en del af projektets udførelse, som miljø- og fødevareministeren meddeler tilladelse til efter den foreslåede § 1, skal der ikke søges om yderligere tilladelse fra kommunerne til at etablere eksempelvis erstatningsvandhuller eller lignende afværgeforanstaltninger.

3.3.3 Andre ministeriers lovgivning (lov om planlægning, museumsloven, særlig regulering af grænsevandløb)

3.3.3.1 Gældende ret

Lov om planlægning

I landzoner må der ikke i henhold til § 35 i planloven uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer. Planloven foreskriver også, at kommuner er forpligtede til at sikre et opdateret plangrundlag, såfremt der sker væsentlige ændringer i kommunernes arealanvendelse, og at disse væsentlige ændringer, eksempelvis opførelse af større bygninger, først kan iværksættes, når det opdaterede plangrundlag foreligger.

Efter planlovens § 3 kan erhvervsministeren til varetage af landsplanmæssige interesser, fastsætte regler for anvendelsen af lovens beføjelser og for indholdet af planlægningen efter loven, og hvorefter ministeren i særlige tilfælde kan bestemme, at bygge- og anlægsarbejder, der er forudsat i en regel efter stk. 1, kan iværksættes uden kommune- og lokalplan og uden tilladelse efter § 35, stk. 1.

Museumsloven

Museumsloven, som henhører under Kulturministeriet, fastsætter i lovens kapitel 8 a forbud mod tilstandsændring af sted- og jorddiger og af fortidsminder. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra forbuddet mod tilstandsændringer af sted- og jorddiger, og Kulturministeren kan i særlige tilfælde gøre undtagelse for så vidt angår fortidsminder.

Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse, med Slutprotokol og Forretningsorden for Grænsevandløbskommissionen og Overgrænsevandløbskommissionen

Det meste af den dansk-tyske landegrænse markeres af større vandløb som Kruså, Skelbæk og Grænsevandløbene Gammelå og Sønderå. Disse vandløb er offentlige, men det er ikke kommunevandløb, hvor kommunen er vandløbsmyndighed.

Vandløbsmyndigheden er Den dansk-tyske Grænsevandløbskommission, som er nedsat i henhold til en mellem Danmark og Tyskland afsluttet Traktat angående Ordning af de som Følge af Overgangen til Danmark af Suveræniteten over Nordslesvig opståede Spørgsmål. jf. international bekendtgørelse nr. 252 af 8. juni 1922. Som led i traktaten er bl.a. vedtaget ovennævnte overenskomst om ordningen af vandløbsforholdene m.v.,

Bestemmelserne i overenskomsten gælder for følgende Vandløb og Søer (grænsevandløbene), der for en Del danner Grænsen mellem Danmark og Tyskland, nemlig:

- 1) Kruså på Strækningen fra Nyhus Sø (Grænsepæl Nr. 43) til Flensborg Fjord.
- 2) Grøften imellem Jardelund og Frøslev Enge (fra Grænsepælene Nr. 93 til Udløbet i Skelbæk ved Grænsestenene N. 124).
- 3) Skelbæk fra Grænsestenene Nr. 124 indtil Grænsestenene Nr. 155.
- 4) Gammelå fra Grænsestenene Nr. 157 til dens Udløb i Sønderå ved Grænsestenene Nr. 191.
- 5) Sønderå fra Grænsestenene Nr. 191 til dens Udløb i Vidå, herunder Forbindelseskkanalerne til og fra Haasberger Sø.
- 6) Rudebøl Sø, for denne dog under Hensyntagen til Bestemmelsen i Artikel 55.

Bestemmelserne angår også de til Vandløbene under 1-5 sig knyttende Grøfte- og Kanalsystemer.

For grænsevandløbene gælder, at der i henhold til overenskomstens artikel 5 og 6 er udarbejdet regulativer. Regulativerne regulerer bl.a. spørgsmål om hvilke myndigheder, der forestår vedligeholdelse og indeholder også bestemmelser om hegning og betaling herfor. Ændring af regulativerne skal ske efter særlige regler herom.

Aabenraa og Tønder Kommuner vedligeholder grænsevandløbene i samarbejde med de tyske myndigheder.

3.3.3.2 Miljø- og fødevareministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Museumsloven

Det foreslås i lovforslagets § 2, at miljø- og fødevareministeren i forbindelse med etablering vildtsvinehegn ved den dansk-tyske lande grænse bemyndiges til efter denne lov at varetage de beskyttelsesmæssige hensyn efter museumsloven. Når ministeren har meddelt tilladelse efter den foreslåede § 1, kræves derfor ikke yderligere dispensationer m.v. fra kommunalbestyrelsen eller kulturministeren efter disse love.

Lov om planlægning

Det er vurderingen, at det vil være hensigtsmæssigt at miljø- og fødevareministerens afgørelse efter lovforslagets § 1 om tilladelse til etablering af et vildtsvinehegn erstatter krav om landszonetilladelse og vedtagelse af lokal- og kommuneplanlægning.

Det foreslås ved lovforslagets § 3, at afgørelsen om tilladelse efter § 1 også skal erstatte krav om landzonetilladelse, kommune- og lokalplanlægning efter lov om planlægning. Projektets udførelse skal afvente ministerens tilladelse, men forudsætter ikke en kommunale afgørelser efter planloven.

Hermed opnås, at gennemførelse af projektet kan gennemføres hurtigt, idet det ikke skal afvente tilladelser efter anden lovgivning og fra andre myndigheder eller gennemførelse af kommune- eller lokalplanlægning.

Hvis etablering af erstatningsvandhuller eller lignende afværgeforanstaltninger, er en del af projektets udførelse, som miljø- og fødevareministeren meddeler tilladelse til efter den foreslåede § 1, skal der ikke søges om yderligere tilladelse fra kommunerne til at etablere eksempelvis erstatningsvandhuller eller lignende afværgeforanstaltninger.

Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse. Miljø- og fødevareministerens afgørelse om anlægstilladelse efter § 1 skal overholde bestemmelserne i Traktaten fra 1922 mellem DK og Tyskland, der regulerer forskellige grænseforhold, herunder i Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse.

Såfremt den projekterede linjeføring vedrører forhold omfattet af ovennævnte overenskomst og regulativerne for grænsevandløbene forudsættes tæt kontakt og samarbejde mellem Naturstyrelsen (miljø- og fødevareministeren) og de berørte kommunalbestyrelser og de danske repræsentanter i Grænsevandløbskommissionen, med henblik på at fremme en hurtig afklaring af forholdene.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Et umiddelbart estimat for etablering af et hegn vil være ca. 35 mio. kr. i engangsudgift samt løbende årlige udgifter på 4,0-5,0 mio. kr. til vedligehold af hegnet. Endvidere vil der være udgifter til indkøb, opsætning og vedligehold af vildkameraer ved grænseovergangene og eventuelt til dufthegn på ca. 5,0 mio. kr.

Hertil kommer udgifter til projektledelse på ca. 2,6 mio. kr. og udgifter til konsulentbistand til udarbejdelse af udbudsmateriale og gennemførelse af EU-udbud på 2,0 mio. kr.

Der vil herudover eventuelt skulle gennemføres foranstaltninger for odderen. Før den endelige linjeføring kendes og eventuelle miljøvurderinger er gennemført er det vanskeligt at estimere udgifterne hertil.

Hertil kommer udgifter til kompensation til de lodsejere, som må tåle hegnet på deres grund. Den konkrete prissætning af en servitut vedrørende hegnet kan først fastsættes efter en gennemgang af de konkrete gener, tab m.v., som hegnet vil medføre for den enkelte lodsejer. Et foreløbigt bud på udgifter til kompensation være minimum ca. 10,4 mio. kr.

Hertil kommer udgifter til tinglysning på 3,0 mio. kr. samt eventuel jordfordeling og dialog med lodsejerne på ca. 3,0 mio. kr.

Projektet forventes ikke at medføre øgede udgifter for kommuner eller regioner, idet en række bestemmelser i plan-, natur- og miljølovgivningen er med lovforslagets § 2 fraveget, hvorfor dette ikke forventes at medføre væsentlige administrative konsekvenser for kommunerne.

De samlede udgifter i forbindelse med vildsvinehegnet fremgår herunder, *jf. tabel 1*.

Tabel 1

Udgifter vedr. etablering og drift af et vildsvinehegn ved den dansk/tyske grænse, 2018-2022						
Mio. kr., 2018-priser	2018	2019	2020	2021	2022	I alt
Etablering af dyrehegn (anlæg)	20,0	15,0	-	-	-	35,0
Ekspropriation mv. (anlæg)	10,4	-	-	-	-	10,4
Vildtkameraer og dufthege (anlæg)	2,0	1,5	0,5	0,5	-	4,5
Projektledelse (drift)	1,0	1,0	0,6	-	-	2,6
Tinglysning (drift)	3,0	-	-	-	-	3,0
Dialog og evt. jordfordeling (drift/anlæg)	3,0	-	-	-	-	3,0
Bistand til EU-udbud (drift)	2,0	-	-	-	-	2,0
Drift og vedligeholdelse af hegn (drift)	2,0	3,5	4,5	4,5	4,5	19,0
I alt	43,4	21,0	5,6	5,0	4,5	79,5

5. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslagets økonomiske konsekvenser for erhvervslivet drøftes fortsat med erhvervet, med henblik på at finde en model for medfinansieringen af vildsvinehegnet på i alt 30 mio. kr.

6. Administrative konsekvenser for borgerne

Der afskæres med lovforslaget en række klageadgange for borgere i forhold til kommunalbestyrelsens eller andens statslig myndigheds afgørelser vedrørende anlægsprojektet, som efter de gældende regler træffes efter lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken og lov om planlægning, lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), samt regler udstedt i medfør af disse lov.

7. Miljømæssige konsekvenser

Vildsvinehegnet vil berøre en række naturlokaliteter og have andre miljømæssige konsekvenser. Den endelige kortlægning af samtlige naturlokaliteter og miljøforhold vil først finde sted i forbindelse med meddelelse af anlægstilladelsen, jf. lovforslagets § 1.

Det er dog muligt at foretage en overordnet beskrivelse af de væsentligste naturlokaliteter, der berøres af vildsvinehegnet. Der henvises herved til pkt. 3.1.2.

8. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget gennemfører ikke nye eller ændrede EU-regler. Opførelsen af vildsvinehegnet skal ske i overensstemmelse med EU-retten. I de følgende afsnit gennemgås de EU-regler, der vurderes at være relevante for vildsvinehegnets projektering og anlæg.

8.1 VVM-direktivet

Dele af VVM-direktivet (visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (VVM-direktivet), EU-Tidende 2012, nr. L 26, side 1, og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/52/EU af 16. april 2014 om ændring af direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet, EU-Tidende 2014, nr. 124, side 1.) er gennemført ved lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (miljøvurderingsloven).

Et projekt, der omfatter opsættelsen af et hegn er i sig selv ikke omfattet af VVM-direktivet og miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af konkrete projekter (VVM). Når den endelige linjeføring kendes, skal det vurderes, om dele af projektet kan være omfattet af VVM-reglerne. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis projektet medfører rydning af skov til anden arealanvendelse, eller hvis der foretages regulering af vandløb som følge af projektet. Der kan først foretages en endelig vurdering af, om projektet er omfattet af VVM-reglerne, når den endelige linjeføring kendes.

Med lovens vedtagelse træffes der ikke endelig afgørelse om etablering af vildsvinehegn ved den dansk-tyske landegrænse. Afgørelsen træffes senere af miljø- og fødevareministeren, når den nødvendige projektering er afsluttet. I den forbindelse vil skulle foretages en vurdering af, hvilke miljøpåvirkninger projektet vil have, og herunder om projekter er omfattet af VVM-direktivet, således at der skal træffes en screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 21 og evt. meddeles tilladelse efter § 25 (VVM-tilladelse). Såfremt dette måtte blive tilfældet foreslås det i lovforslagets § 1, stk. 3, at miljø- og fødevareministerens tilladelse efter § 1 træder i stedet for en tilladelse efter § 25 i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

Der er derfor ikke samme krav i medfør af VVM-direktivet til, om at projektet skal være forberedt i enkeltheder ved lovens vedtagelse, som der er for VVM-pligtige projekter, som vedtages ved lov.

8.2 Naturdirektiverne

Miljø- og fødevareministeren skal ved meddelelse af anlægstilladelse efter den foreslåede § 1 skulle overholde Danmarks internationale forpligtelser på naturområdet (Rådets direktiv nr. 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer (habitatdirektivet) og Rådets direktiv nr. 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle (fuglebeskyttelsesdirektivet). Der henvises til afsnit 3.3.1.2.

Inden meddelelse af anlægstilladelse vil miljø- og fødevareministeren skulle sikre, at ingen fuglebeskyttelses- eller habitatområder påvirkes negativt af et vildsvinehegn ved den dansk-tyske landegrænse. Miljø- og fødevareministeren vil ved meddelelse af anlægstilladelsen endvidere skulle forpligte Naturstyrelsen som bygherre til gennem afværgeforanstaltninger og kompenserende tiltag, at sikre, at de arter, der er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, ikke påvirkes negativt af projektet.

8.3 Århuskonventionen

Lovforslaget lever op til kravene i konvention om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutningsprocesser samt adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet Århus, Danmark,

25. juni 1998 (Århus-konventionen). Århuskonventionen indeholder bl.a. i artikel 6 regler om inddragelse af offentligheden og i artikel 9, stk. 2 og 3, regler om adgang til klage på miljøområdet. Bestemmelserne i artikel 6 og 9, stk. 2, er bl.a. gennemført i EU-retten ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/35/EF af 26. maj 2003 om mulighed for offentlig deltagelse i forbindelse med udarbejdelse af visse planer og programmer på miljøområdet og om ændring af Rådets direktiv 85/337/EØF og 96/61/EF for så vidt angår offentlig deltagelse og adgang til klage og domstolsprøvelse, Europaparlamentets og Rådets direktiv 2010/75/EU af 24. november 2010 om industrielle emissioner (integreret forebyggelse og bekæmpelse af forurening) (IE-direktivet) og Europaparlamentets og Rådets direktiv 2011/92/EU af 13. december 2011 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (VVM-direktivet). Hvis (dele af) projektet vurderes at være VVM-pligtige, vil de være omfattet af VVM-regler, herunder om inddragelse af offentligheden og klageadgang.

Efter Århus-konventionens artikel 9, stk. 2, skal enhver part under konventionen inden for rammerne af dens nationale lovgivning sikre, at medlemmer af den berørte offentlighed, som har tilstrækkelig interesse, har adgang til ved en domstol og/eller et andet ved lov etableret uafhængigt og upartisk organ at få prøvet den materielle og processuelle lovlighed af enhver afgørelse, handling eller undladelse, der er omfattet af bestemmelserne i konventionens artikel 6. Hvad der udgør tilstrækkelig interesse, fastsættes i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler og i overensstemmelse med det mål at give den berørte offentlighed vid adgang til domstolsprøvelse inden for rammerne af konventionen. Det følger af konventionens artikel 9, stk. 3, at enhver part under konventionen endvidere sikrer, at medlemmer af offentligheden, der opfylder eventuelle kriterier i national ret, har adgang til administrative eller retslige procedurer for at anfægte private personers og offentlige myndigheders handlinger eller undladelser, der er i strid med nationale bestemmelser, der vedrører miljøet. Århuskonventionens krav efter artikel 9, stk. 3, vil blive opfyldt ved adgang til domstolsprøvelse.

Efter Århus-konventionens artikel 9, stk. 4, må procedurer omfattet af bestemmelsens stk. 1-3 stille tilstrækkelige og effektive retsmidler til rådighed, inklusive foreløbige retsmidler, hvor dette findes passende, der skal være rimelige og retfærdige, betimelige og ikke uoverkommeligt dyre.

Processen ved danske domstole forudsættes at leve op til kravene i Århus-konventionen. Efter dansk praksis kan enhver, der har fornøden retlig interesse efter dansk rets almindelige regler, indbringe spørgsmålet om en anlægslovs forenelighed med EU-retten for de danske domstole. I lyset af EU-Domstolens dom af 13. februar 2014 i sag C-530/11, Kommissionen mod Storbritannien, præciseres i forslaget § 7, stk. 2, at retten ved søgsmål om forhold vedrørende miljøet, der er omfattet af loven, skal påse, at omkostningerne ved sagen ikke er uoverkommeligt høje for de berørte parter. Forpligtelsen påhviler samtlige retsinstanser.

8.4 Espoo-konventionen og EU-regler om grænseoverskridende miljøpåvirkninger

Espoo-konventionen (konventionen af 25. februar 1991 om vurdering af virkningerne på miljøet på tværs af landegrænserne - BKI nr. 71 af 04/11/1999), om grænseoverskridende miljøpåvirkninger skal sikre, at der gennemføres høring af nabolande i de tilfælde, hvor gennemførelsen af en plan eller et program kan medføre grænseoverskridende miljøpåvirkninger. Konventionen finder anvendelse på aktiviteter omfattet af konventionens Appendix 1.

Det er vurderingen, at opsætning af hegn ikke er en aktivitet omfattet af Espoo-konventionen, men som nævnt under pkt. 2.2. har Miljø- og Fødevareministeriet været i kontakt med de relevante tyske myndigheder, ligesom tyske myndigheder vil blive inddraget i forbindelse med Naturstyrelsens udarbejdelse af projektbeskrivelse og ansøgning om anlægstilladelse, der skal forelægges for miljø- og fødevareministeren.

Espoo-konventionens regler er indarbejdet i VVM-direktivet og miljøvurderingsdirektivet, og er implementeret i miljøvurderingslovens § 38. Direktiverne indeholder ikke en "én til én" gennemførelse af konventionen, idet konventionen beskriver flere procestrin, end direktiverne og dermed miljøvurderingsloven. I praksis følges de samme procestrin, uanset om et projekt kan påvirke miljøet i en anden EU-medlemsstat, og dermed er omfattet af direktivets regler, eller om høringen vedrører en nabostat, som ikke er medlem af EU, hvor konventionens regler finder anvendelse. Reglerne om grænseoverskridende miljøpåvirkninger omfatter de projekter, som er omfattet af VVM-direktivets bilag 1 og 2. Hvis Danmark ønsker at gennemføre en aktivitet, som ikke er opført på bilag 1 eller 2, kan der på såvel Danmarks som Tysklands initiativ indledes drøftelser om, hvorvidt projektet kan medføre en grænseoverskridende miljøpåvirkning. Hvis drøftelserne fører til, at der kan antages at være en grænseoverskridende miljøpåvirkning indebærer det, at projektet skal behandles, som var det omfattet af reglerne om grænseoverskridende miljøpåvirkninger.

8.5 Schengen-reglerne

Danmark deltager i Schengensamarbejdet på mellemstatsligt grundlag, jf. protokollen om Danmarks stilling (forbeholdsprotokollen), der er knyttet til EU-traktaterne. Schengensamarbejdet er bl.a. reguleret i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 399/2016 af 9. marts 2016 om en EU-kodeks for personers grænsepassage (Schengen grænsekodeks). Schengen grænsekodeksen fastsætter regler for udøvelse af grænsekontrol af personer, der passerer Schengenområdet ydre grænser, ligesom kodeksen indeholder bestemmelser med henblik på at sikre, at personer ikke kontrolleres ved passage af de indre grænser mellem medlemsstaterne.

Da vildsvinehegnet foreslås placeret langs den dansk-tyske landegrænse, er det reglerne om passage af de indre grænser i EU, der er relevante. Schengen grænsekodeksen fastsætter i artikel 24 rammerne for faste installationer ved de indre grænser. Medlemsstaterne skal fjerne alle hindringer for en smidig afvikling af vejtrafikken ved overgangsstederne ved de indre grænser, navnlig hastighedsbegrænsninger, der ikke udelukkende er fastsat af hensyn til trafiksikkerheden.

Fortolkningsbidrag til Schengen grænsekodeksen kan findes i bl.a. konvention om gennemførelse af Schengen-aftalen af 14. juni 1985 og i efterfølgende beslutninger truffet af den heri nedsatte eksekutivkomité. Det fremgår bl.a. af eksekutivkomitéens beslutning af 26. april 1994 om tilpasningsforanstaltninger med henblik på at fjerne hindringer og restriktioner for vejtrafikken ved de indre grænseovergangssteder, at de kontraherende parter bl.a. skal træffe følgende foranstaltninger: 1) kørebaner og vejspor, der hidtil har været blokeret med henblik på grænsekontrol, navnlig ved grænseovergangssteder på motorveje, skal åbnes, 2) toldkabiner skal fjernes fra midterspor, så de ikke er til hinder for, at køretøjer kan passere med høj hastighed og 3) overbygninger hen over vejen ved grænseovergangssteder skal fjernes for at forbedre oversigtsforholdene og begrænse vindgenerne.

Bestemmelserne i Schengen grænsekodeksen skal fortolkes indskrænkende, jf. TEUF artikel 26, stk. 2, om oprettelse af et område uden indre grænser med fri bevægelighed for personer og Schengen grænsekodeksens 22. betragtning om, at skabelsen af et område, hvor personer er sikret fri bevægelighed på tværs af de indre grænser, udgør et af Unionens vigtigste resultater

Som det fremgår af ovenstående oversigt over Schengen-reglerne, skal medlemsstaterne fjerne alle hindringer for en smidig afvikling af vejtrafikken ved overgangsstederne ved de indre grænser, navnlig hastighedsbegrænsninger, der ikke udelukkende er fastsat af hensyn til trafiksikkerheden. Det er således ikke tilladt at opsætte faste installationer ved grænsen, der medfører hastighedsnedsættelse, medmindre de indføres af hensyn til trafiksikkerheden.

På den baggrund må det antages, at det ikke ved overgangssteder med vejtrafik er muligt at supplere vildsvinehegnet med færste eller lignende, der har til formål at forhindre vildsvinepassage i det omfang, de pågældende installationer vil indebære en hastighedsnedsættelse. Derimod regulerer Schengen-reglerne ikke grænsepassage ved overgangssteder uden vejtrafik, herunder eksempelvis grænsepassage via gangstier og lign. Medlemsstaterne er således ikke efter Schengen-reglerne udelukket fra at etablere et grænsehegn sådanne steder.

Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 2.1.

9. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 22. marts 2018 til den 5. april 2018 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Indsættes senere.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Stat: Regioner: Ingen. Kommuner: Ingen.	Stat: I alt: 76,9 mio. kr. 2018: 42,4 mio. kr. 2019: 20 mio. kr. 2020: 5,0 mio. kr. 2021: 5,0 mio. kr. 2012: 4,5 mio. kr. Regioner: Ingen Kommuner: Ingen

Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	<p>Stat: Ingen.</p> <p>(dog ingen klagesagsbehandling)</p> <p>Regioner: Ingen.</p> <p>Kommuner: Ingen /</p> <p>Visse afgørelser træffes af miljø- og fødevareministeren i stedet for kommunalbestyrelsen.</p>	<p>Stat: I alt 2,6 mio. kr.</p> <p>2018: 1,0 mio. kr.</p> <p>2019: 1,0 mio. kr.</p> <p>2020: 0,6 mio. kr.</p> <p>Regioner: Ingen.</p> <p>Kommuner: Ingen /samarbejde med miljø- og fødevareministeren i forbindelse med projektering og anlægstilladelse.</p>
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen.	Drøftes fortsat med erhvervet, med henblik på at finde en model for medfinansieringen af vildsvinehegnet på i alt 30 mio. kr.
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen.	Ingen.
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen.	<p>Afskæring af klageadgang.</p> <p>Adgang til private udendørsarealer uden retskendelse.</p>
Miljømæssige konsekvenser	Ingen.	<p>Vildsvinehegnet vil berøre en række naturlokaliteter og have andre miljømæssige konsekvenser. Konsekvenserne vil blive vurderet i forbindelse med projektering og tilladelsesprocessen.</p> <p>Visse forstyrrelser af befolkning og natur især i anlægsfasen.</p>
Forholdet til EU-retten	<p>Lovforslaget indeholder ikke bestemmelser, der gennemfører ny eller ændret EU-regulering. Lovforslaget gennemfører dele af Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, EF-Tidende 1992, nr. L 206, side 7 og dele af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv</p>	

	2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle, EU-Tidende 2009, nr. L 20, side 7.	
Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser (sæt X)	JA	NEJ X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Det foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, at miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at projektere og meddele tilladelse til anlæg af et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse, herunder til de øvrige dispositioner i form af eksempelvis afværgeforanstaltninger eller kompenserende foranstaltninger, som er nødvendige i forbindelse med projektering og anlæg af hegnet.

Det er vurderingen, at der er et behov for at projektere og etablere et vildsvinehegn langs den dansk-tyske landegrænse. Ved angivelsen af, at hegnet skal placeres ”langs den dansk-tyske landegrænse” er det hensigten at angive, at hensynet til at begrænse vildsvinebestanden på dansk område alt andet lige taler for en placering så tæt på grænsen som muligt. Ved fastlæggelsen af linjeføringen er der imidlertid en række lokale forhold og udfordringer, som der skal tages højde for. Udfordringer vedrører f.eks. hegning omkring bymæssig bebyggelse, tværgående veje og stier, vand og tilstødende sumpede områder, vandløb, vindmøller og større jernbane- og vejtracéer, hegning på mosebund eller ud i vandet.

Der henvises til beskrivelserne i de almindelige bemærkninger afsnit 3.1.1, 3.1.1, 3.1.1.2 og 3.1.1.3 samt bilag 1.

Endvidere vil der ved fastsættelsen af linjeføringen og den konkrete udformning af hegnet skulle foretages en afvejning af hensynet til en grænsenær placering i forhold til en række andre hensyn, som kan tale for på visse strækninger at placere hegnet i en vis afstand fra grænsen. Som eksempler kan nævnes naturmæssige hensyn, landskabelige hensyn, friluftsinteresser, vandaflledning, kulturmæssige interesser, offentlighedens adgang.

For så vidt angår naturlokaliteter henvises til beskrivelserne i de almindelige bemærkninger afsnit 3.1.2, 3.1.2.1, 3.1.2.2 og 3.1.2.3 samt bilag 2, medens der for så vidt angår kulturhistoriske forhold henvises til afsnit 3.1.3, 3.1.3.1, 3.1.3.2 og 3.1.3.3 samt bilag 3,

Ved hegnets udformning m.v. forstås bl.a. højde, konstruktion, materialevalg, åbninger, låger, færiste m.v. Ved fastlæggelsen af hegnets udformning m.v. vil også skulle tages hensyn til eksisterende adgangsrettigheder og behovet for at opretholde hensigtsmæssige adgangsforhold.

Efter forslaget omfatter bemyndigelsen også meddelelse af tilladelse til de øvrige dispositioner i form af eksempelvis afværgeforanstaltninger eller kompenserende foranstaltninger, som er nødvendige i forbindelse med projektering og anlæg af hegnet. Bestemmelsen giver miljøministeren hjemmel til at iværksætte afværgeforanstaltninger for at modvirke eventuel skadelig virkning som følge af etablering og drift af vildsvinehegnet, og som er nødvendige af hensyn til den generelle naturbeskyttelse, herunder hensynet til de EU-retlige forpligtelser, der følger af fuglebeskyttelsesdirektivet og habitatdirektivet.

For at tilgodese disse hensyn vil anlægstilladelsen kunne forudsætte, at anlægsmyndigheden iværksætter afværgeforanstaltninger, blandt andet for i nødvendigt omfang at medvirke til at anlægsarbejdet ikke har en skadelig virkning for arterne og bestandene.

Bestemmelsen medfører dog ikke i sig selv, at de omtalte anlæg og dispositioner kan udføres uden nødvendige godkendelser, tilladelser eller dispensationer som følge af anden lovgivning, medmindre anden lovgivning er fraveget med dette lovforslag. I det omfang tilladelsen efter stk. 2 erstatter krav om tilladelse efter anden lovgivning, jf. lovforslagets § 2 og § 3 vil dette også omfatte afgørelser om tilladelse m.v. til sådanne nødvendige dispositioner.

Det foreslåede 2. pkt. oplyser, at oversigtskort over vildsvinehegnets placering fremgår af lovens bilag 1.

Der er en betydelig variation i forholdene på de enkelte delstrækninger, hvorfor der er behov for en konkret stillingtagen til de lokale forhold og hensyn.

Det foreslås derfor i stk. 2, 1. pkt., at miljø- og fødevareministeren meddeler tilladelse til anlæg af vildsvinehegnet, der fastlægger hegnets præcise placering og udformning m.v. langs den dansk-tyske landegrænse efter projektbeskrivelse og ansøgning fra Naturstyrelsen som bygherre for projektet.

Den endelige linjeføring for hegnet vil blive afklaret med inddragelse af relevante myndigheder, herunder Transport-, Bygnings- og Boligministeriet, som har ansvaret for dyrehegn og faunapassager omkring infrastrukturanlæg, de berørte kommuner, Grænsevandløbskommissionen, samt vandløbsmyndighederne (Åbenrå og Tønder kommuner), og Kulturministeriet.

Efter det foreslåede stk. 2, 2. pkt. udarbejdes projektbeskrivelse og ansøgning om anlægstilladelse og eventuelle supplerende tilladelser af Naturstyrelsen i samarbejde med Miljøstyrelsen, Slots- og Kulturstyrelsen og andre berørte offentlige myndigheder, herunder Tønder og Aabenraa kommuner samt tyske offentlige myndigheder.

Det forudsættes således, at miljø- og fødevareministeren med hjemmel i stk. 2 som led i en tilladelse til projektet omfattet af stk. 1, efter stk. 2 kan træffe beslutning om supplerende tilladelser. Ved en supplerende tilladelse forstås dels tilladelser, som er en forudsætning for etablering af hegnet, men som ikke vedrører selve hegnet, som f.eks. tilladelse til rørlægning af et vandløb, eller tilladelse til kompenserende foranstaltninger på andre arealer, som meddeles som led i den samlede anlægstilladelse, dels tilladelser, som supplerer en anlægstilladelsen og meddeles på et senere tidspunkt.

Miljø- og fødevareministeren skal ved meddelelse af anlægstilladelsen overholde de EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet, herunder EU-direktiver og EU-beslutninger på natur- og miljøbeskyttelsesområdet.

I det foreslåede *stk. 3* fastsættes i overensstemmelse hermed, at *hvis* det ikke kan udelukkes, at anlægsprojektet vil skade et Natura 2000-område, kan miljø- og fødevareministeren alene meddele anlægstilladelse efter regler fastsat efter det foreslåede *stk. 6, 3. pkt.* Den foreslåede bestemmelse gennemfører dele af habitatdirektivet og skal ses i sammenhæng med det foreslåede *stk. 6, jf. bemærkningerne hertil nedenfor.* Der henvises endvidere til de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.1.

Ved meddelelse af anlægstilladelsen skal miljø- og fødevareministeren endvidere varetage de hensyn, der varetages af regler i anden lovgivning, i det omfang disse regler efter lovforslaget ikke skal finde anvendelse på projektet. Der henvises til bemærkningernes afsnit 3.3. Lovforslagets bilag 2 og 3 indeholder oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold, for så vidt angår de arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet.

Det foreslåede *stk. 4* fastsætter krav til indholdet af ansøgningen om anlægstilladelse og anlægstilladelsen efter *stk. 2.* Det foreslås, at disse skal indeholde en beskrivelse af en række nærmere angivne forhold.

Det foreslåede *stk. 4* supplerer kravene i miljøvurderingsloven, herunder kravene i § 19 til indholdet af en ansøgning om en screeningsafgørelse, og § 20, jf. § 23, som fastsætter krav til udarbejdelse af miljøkonsekvensrapport for projekter, som underkastes krav om miljøvurdering, jf. også det foreslåede *stk. 5.*

Kravene i *stk. 4* gælder således uanset om projektet omfattes af krav om screening henholdsvis tilladelse efter § 25 i miljøvurderingsloven (VVM-tilladelse) eller ej.

Efter det foreslåede *nr. 1* skal redegøres for overholdelsen af Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, EF-Tidende 1992, nr. L 206, side 7, og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/147/EF af 30. november 2009 om beskyttelse af vilde fugle, EU-Tidende 2009, nr. L 20, side 7, herunder disse direktivers regler om eksempelvis afværgeforanstaltninger og kompenserende foranstaltninger af hensyn til fugle og andre dyr.

Anlægstilladelsen efter *stk. 2*, som også omfatter tilladelse til andre nødvendige dispositioner, skal meddeles under overholdelse af de EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet, herunder EU-direktiver og EU-beslutninger på natur- og miljøbeskyttelsesområdet. Dette indebærer bl.a., at tilladelse skal meddeles under iagttagelse af regler om administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Miljø- og fødevareministeren har med henblik på gennemførelse af det Europæiske Fællesskabs direktiver og beslutninger på naturbeskyttelsesområdet fastsat regler om, i hvilke tilfælde og på hvilke vilkår en række forskellige tilladelser m.v. efter natur- og miljølovgivningen kan meddeles. Bestemmelserne er fastsat ved bekendtgørelse nr. 926 af 27. juni 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter. Bestemmelserne omfatter bl.a. de tilladelser m.v., som erstattes af anlægstilladelsen jf. den

foreslåede § 2. Bekendtgørelsen vil ikke finde direkte anvendelse, men forudsættes overholdt ved meddelelse af tilladelse efter stk. 2 under hensyn til, at miljø- og fødevareministeren er direkte bundet af direktiverne. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.1 og afsnit 8.2 samt det foreslåede stk. 3 og 7 og de specielle bemærkninger hertil.

samt Det foreslåede *nr. 2* fastsætter, at ansøgning om tilladelse/tilladelse efter stk. 2, skal beskrive varetagelsen af de hensyn, som varetages efter de love, der er nævnt i § 2, stk. 1 og 2, herunder særligt, hvordan hensynene varetages i forhold til de naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold, der fremgår af bilag 2 og 3.

Efter de gældende regler skal tilladelsesmyndigheden, når der træffes afgørelser efter de love, der er nævnt i § 2 varetage en række hensyn, og afgørelserne skal træffes under iagttagelse af regler, der gennemfører habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne. Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.1. Det forudsættes, at disse hensyn varetages af miljø- og fødevareministeren efter denne lov.

Det foreslåede *nr. 3* fastsætter, at ansøgning om tilladelse/tilladelse efter stk. 2, skal indeholde en beskrivelse af overholdelsen af den i 1922 indgåede Traktat mellem Danmark og Tyskland, jf. § 2, stk. 2.

Det foreslåede *nr. 4* fastsætter, at ansøgning om tilladelse/tilladelse efter stk. 2, skal indeholde en beskrivelse af inddragelsen af den berørte offentlighed samt de involverede lodsejere i den videre proces.

Lovforslaget indeholder ikke bestemmelser herom. Udover de gældende regler i ekspropriationsprocesloven og miljøvurderingsloven, som vil skulle opfyldes i den udstrækning disse finder anvendelse på det konkrete projekt, forudsættes, at miljø- og fødevareministeren vil inddrage offentligheden m.v.

I det foreslåede *nr. 5* fastsættes, at tilladelsen skal beskrive øvrige dispositioner og foranstaltninger, som er nødvendige med henblik på projektering og anlæg af vildsvinehegnet eller nødvendige af hensyn til natur- og miljøbeskyttelsen.

Efter det foreslåede stk. 1, omfatter en tilladelse efter stk. 1 alle de nødvendige dispositioner, der skal til for at gennemføre anlægsprojektet, herunder fx afværgeforanstaltninger mv., der ikke følger direkte af stk. 1, jf. også bemærkningerne til stk. 2.

I det foreslåede *stk. 5* fastsættes, at ansøgning om anlægstilladelse udarbejdes og tilladelse efter stk. 2 meddeles under overholdelse af reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter, i det omfang anlægsprojektet er omfattet heraf.

Ved meddelelse af tilladelse efter lovforslaget vil reglerne i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (i det følgende omtalt som "miljøvurderingsloven") skulle overholdes, hvis projektet omfattes af miljøvurderingsloven. Et projekt, der omfatter opsættelsen af et hegn er ikke i sig selv omfattet af miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering af konkrete projekter (VVM). Når den endelige linjeføring kendes, skal det vurderes, om dele af projektet kan være omfattet af VVM-reglerne. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis projektet medfører rydning af skov til anden arealanvendelse, eller hvis der foretages regulering af vandløb som følge

af projektet. Der kan derfor først foretages en endelig vurdering af, om projektet er omfattet af VVM-reglerne, når den endelige linjeføring kendes.

Efter det foreslåede stk. 6 1. pkt., offentliggør miljø- og fødevareministeren anlægstilladelsen efter stk. 2 samtidig med, at tilladelsen meddeles Naturstyrelsen.

Efter det foreslåede stk. 6, 2. pkt., træder miljø- og fødevareministerens anlægstilladelse i stedet for afgørelser og tilladelser efter lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), herunder afgørelsen om tilladelse i lovens § 25.

Som udgangspunkt indebærer dette, at miljø- og fødevareministeren er den kompetente myndighed efter miljøvurderingsloven, medmindre ministeren vælger at delegerer kompetencen til at meddele anlægstilladelse efter den foreslåede stk. 2, til Miljøstyrelsen eller en anden styrelse i Miljø- og Fødevareministeriet.

Herved fraviges den almindelige kompetencefordeling efter miljøvurderingsloven. Udgangspunkt efter miljøvurderingsloven er, at det kommunalbestyrelsen, der er kompetent VVM-myndighed på land efter miljøvurderingslovens § 17. Miljø- og fødevareministeren kan dog beslutte at overtage kommunalbestyrelsens opgaver og beføjelser for visse projekttyper. Dette er sket ved bekendtgørelse nr. 1470 af 12. december 2017 om samordning af miljøvurderinger og digital selvbetjening m.v. for planer, programmer og konkrete projekter omfattet af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM). Det følger af 3 i bekendtgørelsen, at Miljøstyrelsen varetager kommunalbestyrelsens opgaver og beføjelser efter loven for projekter hvor staten, jf. § 2, nr. 3, er bygherre. Miljø- og fødevareministeren har således ved bekendtgørelsen overtaget kompetencen fra kommunerne og delegeret den til Miljøstyrelsen.

Miljø- og fødevareministeren vil således efter høring af berørte myndigheder skulle træffe en screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 21, om hvorvidt projektet, hvis det er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2, er omfattet af krav om miljøvurdering og tilladelse. Afgørelsen skal offentliggøres, jf. miljøvurderingslovens § 36. Det foreslås, at anlægstilladelsen erstatter en afgørelse efter miljøvurderingslovens § 21, om, at projektet ikke omfattes af krav om miljøvurdering.

Det foreslåede stk. 6, 2. pkt., skal ses i sammenhæng med § 15, stk. 4, i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), hvorefter miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om, at en afgørelse om tilladelse efter § 25 helt eller delvis kan erstattes af en tilladelse, som udstedes i medfør af anden lov for projekter omfattet af stk. 1, dvs. projekter, der kan forventes at få væsentlige indvirkninger på miljøet må ikke påbegyndes, før myndigheden, jf. § 17, skriftligt har meddelt tilladelse til at påbegynde projektet efter en miljøvurdering af projektets indvirkning på miljøet.

Efter det foreslåede stk. 6, 2. pkt., erstatter anlægstilladelsen en afgørelse om tilladelse efter miljøvurderingsloven § 25 (VVM-tilladelse). Lovforslaget tilsidesætter ikke lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Miljøvurderingslovens regler om miljøvurdering, herunder om udarbejdelse af miljøkonsekvensrapport, inddragelse af berørte myndigheder og offentligheden, skal iagttages, såfremt projektet omfattes af krav om miljøvurdering. hensyn til, at hegnet vil skulle placeres ved den dansk – tyske lande grænse vil

miljøvurderingslovens bestemmelser om projekter med grænseoverskridende indvirkninger også skulle iagttages, såfremt projektet forventes at få en væsentlig indvirkning på miljøet i Tyskland.

Det skal dog bemærkes, at det foreslåede 2. punktum har som konsekvens, at der ikke er adgang til administrativ prøvelse af screeningsafgørelsen henholdsvis § 25 tilladelsen, idet disse afgørelser erstattes af anlægstilladelsen efter stk. 2, jf. den foreslåede § 7, hvorefter anlægstilladelsen ikke kan påklages til anden administrativ myndighed.

Med det foreslåede *stk. 7, 1. pkt.*, bemyndiges miljø- og fødevareministeren til at fastsætte nærmere regler om forberedelsen og gennemførelsen af anlægsprojektet, herunder om opfyldelsen af EU-retlige forpligtelser, der er relevante for projekteringen og anlægget af vildsvinehegnet.

Med det foreslåede *2. pkt.* fastsættes, at ministeren bl.a. kan fastsætte regler om, at det i forbindelse med udarbejdelsen udkastet til anlægstilladelse skal vurderes, om anlægsprojektet kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt og om gennemførelse af en nærmere konsekvensvurdering af virkningerne af anlægsprojektet på et Natura 2000-område under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område.

Efter det foreslåede *3. pkt.*, kan ministeren herunder fastsætte regler om betingelserne for at tillade anlægsprojektet, når en nærmere konsekvensvurdering ikke udelukker skade på et Natura 2000-område. Ministeren vil også med hjemmel i det foreslåede *stk. 7* kunne fastsætte regler om beskyttelse af dyre- og plantearter ved afgørelse om tilladelse efter *stk. 2*.

Med bestemmelsen sikres hjemmel at tilvejebringe en præcis retlig ramme for gennemførelsen af naturdirektiverne.

Til § 2

De arealer, hvorpå anlægsprojektet skal gennemføres, er omfattet af en række bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, jagt- og vildtforvaltningsloven, skovloven, Tøndermarksloven og museumsloven, som regulerer adgangen til at foretage fysiske arbejder eller indgreb på arealerne, og som kan omfatte anlæg af et vildtsvinehegn, herunder de for hegnets etablering nødvendige dispositioner. Efter de gældende regler vil etablering af et vildtsvinehegn ved den dansk-tyske landegrænse forudsætte, at der træffes afgørelser om tilladelser mv. efter disse regler, afhængig af den konkrete linjeføring og konstruktion af hegnet. Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 3.3.2.1 for en nærmere beskrivelse af de gældende regler.

I den foreslåede *§ 2, stk. 1*, varetager miljø- og fødevareministeren alene efter denne lov beskyttelsesmæssige og øvrige hensyn efter lov om naturbeskyttelse, lov om skove, lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken, og lov om jagt og vildtforvaltning samt bevaringsmæssige og øvrige hensyn efter museumsloven, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet herunder arealer til afværgeforanstaltninger og kompenserende foranstaltninger.

Miljø- og fødevareministeren vil således i medfør af den foreslåede *stk. 1* blive bemyndiget til på naturbeskyttelsesområdet helt eller delvist, at fravige beskyttelsen af eksisterende fredninger, bygge- og beskyttelseslinjer, beskyttede naturtyper m.v. ligesom miljø- og fødevareministeren

overtager kompetencen i forbindelse med verserende og fremtidige klagesager vedrørende anlægget nævnt i § 1. Det bemærkes, at miljø- og fødevareministeren under alle omstændigheder vil følge principperne i naturbeskyttelsesloven, skovloven, jagt og vildtforvaltningsloven, Tøndermarskloven og museumsloven.

At miljø- og fødevareministeren alene efter denne lov varetager de nævnte hensyn indebærer, med virkning fra lovens ikrafttræden, at miljø- og fødevareministerens og andre myndigheders kompetence til at træffe afgørelser efter naturbeskyttelsesloven, skovloven, jagt og vildtforvaltningsloven, Tøndermarskloven og museumsloven for så vidt angår arealer, der er nødvendige for gennemførelse af anlæggene nævnt i § 1, ophører, indtil etableringen af vildsvinehegnet er færdiggjort.

Miljø- og fødevareministeren vil i stedet, efter denne lov, vurdere såvel de beskyttelsesmæssige hensyn efter naturbeskyttelsesloven, lov om skove og lov om beskyttelse af de ydre koge i Tøndermarsken som de bevaringsmæssige hensyn efter museumsloven i forhold til den konkrete udformning og placering af vildsvinehegnet.

Tilsvarende gælder også for arealer, der er nødvendige for anlægsarbejdet, herunder arbejdsarealer, arealer til midlertidig jorddeponi, erstatningsnatur o.l.

Miljø- og fødevareministeren bliver således med forslaget bemyndiget til helt eller delvist at fravige beskyttelsen af fortidsminder, der er beskyttet efter museumsloven. Miljø- og fødevareministeren vil følge principperne i museumsloven.

Som følge af museumsloven skal anlægsmyndigheden, hvis der under anlægsarbejdet fremkommer arkæologiske fund, standse arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet. Fundet vil herefter blive anmeldt til Kulturministeriet, som vil blive anmodet om at vurdere, hvorvidt arbejdet kan fortsætte, eller om det skal indstilles, indtil der er foretaget en nærmere undersøgelse. Miljø- og fødevareministeren vil i stedet efter denne lov vurdere de bevaringsmæssige hensyn efter museumsloven i forhold til det konkrete anlægsprojekt. Miljø- og fødevareministeren vil i forbindelse med anvendelsen af denne bestemmelse inddrage de relevante instanser til belysning af sagerne.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 3 (forhold til anden lovgivning) samt bilag 2 og 3.

Det foreslåede *stk. 2* fastsætter, at miljø- og fødevareministeren efter denne lov varetager afvandingsmæssige og øvrige hensyn efter lov om vandløb, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet, under overholdelse af Danmarks forpligtelser i henhold til Traktaten mellem Danmark og Tyskland angående Ordning af de som Følge af Overgangen til Danmark af Suveræniteten over Nordslesvig opståede spørgsmål, herunder Overenskomst vedrørende Ordningen af Vandløbs- og Digeforhold ved den dansk-tyske Grænse.

At ministeren varetager interesserne alene efter denne lov, skal forstås på samme måde som i stk. 1, jf. bemærkningerne ovenfor. Den foreslåede bestemmelse vedrører ikke de beføjelser, som tillagt

den dansk- tyske grænsevandløbskommission. Det vil sige, at de vandløb, som grænsevandløbskommissionen er vandløbsmyndighed for, ikke er omfattet af bestemmelsen.

De foreslåede bestemmelser i stk. 1 og 2 finder alene anvendelse i anlægsfasen af projektet. Ved den efterfølgende administration efter de nævnte love, skal det lægges til grund, at anlægget kan drives og vedligeholdes på normal vis, når anlægsprojektet er gennemført, og hvis der som led i driftsfasen skal foretages nye ændringer i tilstanden i f.eks. et fredet område eller et naturområde, finder de normale regler anvendelse.

Selv om bestemmelserne indebærer, at dele af den almindelige natur- og miljø- og beskyttelseslovgivning fraviges, varetages hensynene bag disse regler stadigvæk i anlægsprojektet ved, at miljø- og fødevareministeren skal inddrage disse hensyn ved meddelelse af tilladelse til anlægsprojektet, ligesom Naturstyrelsen ved projekteringen og udførelsen af projektet skal inddrage disse hensyn.

Fravigelsen sikrer samlet en varetagelse af de hensyn, som normalt ville blive varetaget gennem de fravegne bestemmelser. Bestemmelsen har ikke betydning for det beskyttelsesniveau, der normalt varetages af bestemmelserne.

Miljø- og fødevareministeren vil i forbindelse med anvendelsen af den foreslåede bestemmelse inddrage de relevante instanser til belysning af sagerne. Det er hensigten, at miljø- og fødevareministeren ved Naturstyrelsen vil projektere og gennemføre anlægsprojektet i dialog med de kommunale og statslige myndigheder omkring hensigtsmæssig arealanvendelse, adgangsforhold, beskyttelsesforhold og lignende og i forbindelse med den praktiske tilrettelæggelse af anlægsarbejdet vil samarbejde med relevante myndigheder. Der henvises til den foreslåede § 1, stk. 2.

Den foreslåede § 2 gælder kun for den del eller de dele af et areal, som er nødvendige for anlægget af vildsvinehegnet. For andre arealer, der ikke er nødvendige for anlægget, og som evt. måtte være omfattet af beskyttelseshensyn efter naturbeskyttelsesloven, skovloven, Tøndermarskloven eller museumsloven, foreslås ingen ændringer. For sådanne arealer vil det uændret være naturbeskyttelseslovens eller museumslovens bestemmelser, der vil være gældende.

Det foreslåede *stk. 3* oplyser, at oversigtskort over de væsentligste naturlokaliteter og kulturhistoriske forhold, for så vidt angår arealer, der er nødvendige for projektering og anlæg af vildsvinehegnet fremgår af bilag 2 og 3.

Til § 3

I landzoner må der ikke i henhold til § 35 i planloven uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer. Planloven foreskriver også, at kommuner er forpligtede til at sikre et opdateret plangrundlag, såfremt der sker væsentlige ændringer i kommunernes

arealanvendelse, og at disse væsentlige ændringer, eksempelvis opførelse af større bygninger, først kan iværksættes, når det opdaterede plangrundlag foreligger.

Det foreslåede *1. pkt.* fastslår, at § 35, stk.1, om landzonetilladelse ikke finder anvendelse ved projektering og anlæg af vildsvinehegnet efter den foreslåede § 1 i dette lovforslag. Det betyder, at tilladelse efter § 1 indebærer, at der ikke skal indhentes landzonetilladelse til opførelse af hegnet, herunder heller ikke til de midlertidige foranstaltninger, placering af evt. erstatningsnatur m.v. Det foreslåede *2. pkt.* fastsætter, at reglerne i lov om planlægning om kommune- og lokalplaner ikke finder anvendelse på ved projektering og anlæg af vildsvinehegn.

Forslaget er begrundet i forslaget om, at miljø- og fødevareministerens tilladelse efter § 1, stk. 2, skal udgøre den retlige ramme for anlægsprojektet. Miljø- og fødevareministeren vil således i forbindelse med projektering og meddelelse af anlægstilladelse til vildtsvinehegnet foretage en afvejning af de forskellige planlægningsmæssige interesser, som er knyttet til fastlæggelsen af linjeføringen og krav til hegnets konstruktion.

Det foreslås derfor, at gennemførelsen af anlægsprojektet ikke kræver en fysisk planlægning efter planloven. Det er derfor ikke påkrævet, at vedtage nye planer eller ændre eksisterende planlægning for at gennemføre anlægsprojektet. Arbejderne i § 1 kræver heller ikke dispensation el. lign. fra eksisterende planlægning.

Den foreslåede løsning indebærer således, at kommunerne ikke skal træffe afgørelse eller planlægge efter planlovens almindelige regler. Der er heller ikke behov at regulere projektet efter planlovens § 3, hvorefter erhvervsministeren til varetagelse af landsplanmæssige interesser, kan fastsætte regler for anvendelsen af lovens beføjelser og for indholdet af planlægningen efter loven, og hvorefter ministeren i særlige tilfælde kan bestemme, at bygge- og anlægsarbejder, der er forudsat i en regel efter stk. 1, kan iværksættes uden kommune- og lokalplan og uden tilladelse efter § 35, stk. 1.

Til § 4

Efter det foreslåede *stk. 1.* har miljø- og fødevareministeren, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse adgang til en privat ejendoms udendørsarealer med henblik på at foretage jordbundsundersøgelser, opmålinger, afmærkninger og andre undersøgelser af udendørsarealer vedrørende projektering og anlæg af vildsvinehegnet. Det fastsættes i det foreslåede *stk. 2.*, at miljø- og fødevareministeren minimum 14 dage før gennemførelsen af forberedende undersøgelser efter stk. 1 skal give skriftligt besked til de berørte grundejere eller brugere. Er dette ikke muligt, skal oplysning om de forberedende undersøgelser offentliggøres i lokale medier eller lignende.

Offentliggørelsesmåden bestemmes af miljø- og fødevareministeren, som kan vælge den måde, som skønnes bedst egnet til at sikre udbredelsen af de beslutninger m.m., der er tale om. Offentliggørelsen kan for eksempel ske på anlægsmyndighedens, kommissarius' eller kommunens hjemmeside, ved indrykning af annoncer i stedlige dagblade eller ved fremlæggelse til gennemsyn på det lokale bibliotek, forsamlingshus eller lignende.

Bestemmelserne supplerer og skal ses i sammenhæng med § 3 og § 12 i bekendtgørelse af lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom, jf. lovbekendtgørelse nr. 1161 af 20. november 2008, som ændret ved § 142 i lov nr. 1520 af 27. december 2014.

Til § 5

Efter det foreslåede *stk. 1* bemyndiges miljø- og fødevareministeren til ved ekspropriation at erhverve de arealer og ejendomme m.v., herunder i form af rettigheder og servitutter, der er nødvendige for projektering, anlæg og vedligeholdelse af vildsvinehegnet.

Ekspropriation kan gennemføres som en tvungen afståelse af ejendomsretten til enten hele ejendommen (totalekspropriation) eller til en del af en ejendom (delvis ekspropriation). Ekspropriation kan være et indgreb, som ikke er permanent, men alene midlertidigt. Det kan f.eks. være ekspropriation til midlertidig brug af arbejdsarealer.

Ekspropriationen kan også ske ved, at der pålægges en rådighedsbegrænsning – en servitut: En begrænsning som pålægges en ejendom ved ekspropriation. Der kan være tale om både tilstandsservitutter og rådighedsservitutter. Et servitutpålæg kan, f.eks., at den tilstødende bevoksning bliver underlagt begrænsninger i forhold til afstanden til hegnet og i forhold til omfanget af bevoksningen. Der kan endvidere i samme forbindelse blive pålagt en begrænsning på de tilstødende bygninger og øvrige faste anlæg eller konstruktioner.

Det er forventningen, at etablering af et vildtsvinehegn ved den dansk-tyske grænse vil påvirke ca. 220 ejendomsnumre fordelt på ca. 320 matrikler. Det er forventningen, at projektet kun vil nødvendiggøre et begrænset antal egentlige arealerhvervelser.

Det er således forventningen, at det vil være tilstrækkeligt til at pålægge de berørte ejendomme servitutter, der sikrer at ret til at placere hegnet på ejendommen og den nødvendige adgang til hegnet fra begge sider af hegnet med henblik på etablering og vedligeholdelse af hegnet.

Bemyndigelsen giver ligeledes ministeren hjemmel til midlertidigt at ekspropriere arealer til brug for adgangsvej, arbejdsplads, materialedepot m.v. Dette forventes i et vist omfang at blive nødvendigt i forbindelse med anlægsarbejdernes udførelse. Når anlægsarbejderne er færdige, retableres de midlertidigt eksproprierede arealer så vidt muligt og leveres tilbage til den oprindelige ejer.

Efter forslaget til *stk. 2* sker ekspropriation efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom (herefter ekspropriationsprocesloven).

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 3* indebærer, at miljø- og fødevareministeren kan ekspropriere en ejendom, der berøres særligt indgribende af projektet, før tidspunktet for de ordinære ekspropriationer, og såfremt der foreligger særlige personlige grunde.

Ved »særligt indgribende« sigtes til en situation, hvor miljø- og fødevareministeren vurderer, at der er en betydelig risiko for, at den pågældende ejendom senere vil blive totaleksproprieret.

Det vil ikke være et krav, at det forventes, at ejendommen vil skulle totaleksproprieres. Det vil derfor kunne komme på tale, hvis de øvrige betingelser er opfyldt, at staten overtager et areal, selv

om ejendommen kun delvist forventes eksproprieret, eller hvis ejeren påføres væsentlige ulemper i forbindelse med projektets gennemførelse. Det indebærer, at den forventede delvise ekspropriation eller de ulemper, som projektet indebærer, skal have et betydeligt omfang.

Selv om kravet om, at ejendommen skal berøres særligt indgribende af projektet, er opfyldt, kan miljø- og fødevareministeren kun i særlige tilfælde ekspropriere de pågældende ejendomme før linjebesigtigelsen. Det vil således herudover være et krav, at ejeren har særlige personlige årsager til at ønske ejendommen overtaget før tidspunktet for den ordinære ekspropriation.

Særlige personlige årsager kan f.eks. være sygdom, alder, familieførøgelse eller andre sociale årsager.

Erhvervsvirksomheder, der drives i selskabsform, vil i visse tilfælde ligeledes kunne opfylde kriteriet om »særlige personlige grunde«. De »særlige personlige grunde« vil i sådanne tilfælde kunne foreligge hos ledelsen af den pågældende virksomhed. For erhvervsvirksomheder vil kriteriet om en særlig personlig grund ligeledes kunne opfyldes, hvis erhvervsvirksomheden lider et betydeligt indtægtstab, hvis der ikke sker ekspropriation før de ordinære ekspropriationer.

En fremrykning af ekspropriationer vil kun komme på tale, hvis ejeren af den pågældende ejendom eller erhvervsvirksomheden anmoder herom.

Efter *stk. 4* fastsættes erstatningen af ekspropriations- og taksationsmyndighederne i henhold til lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Når servitutter pålægges ved ekspropriation, skal der betales erstatning for den forringelse, der derved sker af ejendommens værdi, jf. ekspropriationsproceslovens § 17, stk. 4. Forårsager servitutpålægget ikke noget tab, skal der ikke betales erstatning. Den konkrete prissætning af en servitut vedrørende hegnet kan først fastsættes efter en gennemgang af de konkrete tab, som hegnet vil medføre for den enkelte lodsejer. Eksempelvis kan hegnet i visse tilfælde medføre begrænsninger på drift af landbrugsjord, da der skal være muligheden for at vedligeholde hegnet og dermed fri passage langs begge sider af hegnet, ligesom hegnet kan betyde hindringer for til- og frakørsel til arealerne m.v.

Til § 6

Den forslåede bestemmelse i *stk. 1*, giver miljø- og fødevareministeren adgang til at delegere beføjelser efter loven til Naturstyrelsen, en anden under ministeriet oprettet styrelse eller efter aftale med vedkommende minister andre statslige myndigheder. Bestemmelsen svarer til den almindeligt forekommende hjemmel i Miljø- og Fødevareministeriets lovgivning til at delegere beføjelser til en under ministeriet oprettet statslig myndighed eller efter forhandling med vedkommende minister andre statslige myndigheder. Dette giver mulighed for en til enhver tid fleksibel organisering af ministeriets opgaver. Miljø- og fødevareministeren vil altså kunne delegere sine beføjelser efter loven til enhver myndighed inden for ministeriets administrative hierarki uanset myndighedens placering i hierarkiet. Derudover kan ministeren efter forhandling med vedkommende minister delegere opgaver til statslige myndigheder uden for ministerierne. Der kan alene ske delegation til statslige myndigheder. Der kan således ikke i medfør af den forslåede bestemmelse ske delegation til kommuner, regioner, private virksomheder eller organisationer.

I *stk. 2* foreslås det, at miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at fastsætte regler om udøvelsen af de beføjelser, som en anden statslig myndighed efter forhandling med vedkommende minister bliver bemyndiget til at udøve efter *stk. 1*. Bestemmelsen omhandler de tilfælde, hvor miljø- og fødevareministeren udnytter sin adgang til at delegere beføjelser til andre statslige myndigheder uden for Miljø- og Fødevareministeriet. Der består i disse tilfælde ikke et over-/underordningsforhold mellem miljø- og fødevareministeren og den pågældende myndighed. Ved andre statslige myndigheders varetagelse af f.eks. myndighedsopgaver for miljø- og fødevareministeren efter delegation bevarer miljø- og fødevareministeren sine beføjelser, herunder instruktionsbeføjelsen, i relation til de delegerede opgaver, da myndigheden på det delegerede område funktionelt vil høre under miljø- og fødevareministeren.

Til § 7

Det foreslås i *stk. 1*, at miljø- og fødevareministerens afgørelser kan ikke påklages til anden administrativ myndighed. I det foreslåede *stk. 2* fastsættes, at afgørelser truffet af en myndighed, til hvilken ministeren har delegeret en beføjelse, ikke kan påklages til ministeren eller anden administrativ myndighed.

Forslagene indebærer, at afgørelserne alene kan indbringes for domstolene efter de almindelige regler herom. En afskæring af klageadgangen er fundet nødvendig af hensyn til projektets fremdrift samt grundet projektets særlige karakter.

Processen ved danske domstole forudsættes at leve op til kravene i Århuskonventionen, hvorefter offentligheden skal have adgang til administrative eller retslige procedurer for at anfægte private personers og offentlige myndigheders handlinger eller undladelser, der er i strid med nationale bestemmelser, der vedrører miljøet. Der henvises endvidere til de specielle bemærkninger til § 8.

Til § 8

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 1* vil der være en frist på 6 måneder efter, at en afgørelse er meddelt eller offentligt annonceret, for at anlægge en sag til prøvelse af afgørelsen ved domstolene. Søgsmålsfristen omfatter afgørelser efter loven. Søgsmålsfristen afbrydes ved sagsanlæg, dvs. ved at indgive stævning til retten. Søgsmålsfristen regnes fra dagen, hvor afgørelsen er meddelt adressaten, eller, hvis afgørelsen er offentliggjort, fra tidspunktet fra bekendtgørelsen.

Forslaget skal ses i sammenhæng med den foreslåede § 1, stk. 4, 1. pkt., som fastsætter, at anlægstilladelsen efter § 1, stk. 2, offentliggøres samtidig med, at tilladelsen meddeles til Naturstyrelsen.

Tilsvarende bestemmelser, der fastsætter en søgsmålsfrist på 6 måneder, findes § 54 i lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) og en række andre love på miljøområdet. Formålet med bestemmelserne og denne bestemmelse er at sikre, at retstilstanden ikke er uvis over længere tid. Med den foreslåede søgsmålsfrist i *stk. 1* sikres det, at der efter en vis periode ikke ved domstolene kan rejses tvivl om rigtigheden af en afgørelse eller beslutning efter

loven. Fristen gælder ethvert søgsmål mod myndighederne, der forudsætter en prøvelse af den pågældende afgørelse eller beslutning.

Det foreslås i *stk. 2*, at retten ved søgsmål om forhold vedrørende miljøet, der er omfattet af denne lov, skal påse, at omkostningerne ved sagen ikke er uoverkommeligt høje for de berørte parter. Forpligtelsen påhviler samtlige retsinstanser.

Den foreslåede bestemmelse skal ses i sammenhæng med de gældende regler i retsplejeloven. Udgangspunktet efter retsplejeloven er, at den tabende part erstatter de udgifter, som den vindende part har afholdt, forudsat disse har været fornødne til sagens forsvarlige udførelse. Udgifter til bistand af advokat m.v. erstattes med et passende beløb, og de øvrige udgifter erstattes fuldt ud. I medfør af retsplejelovens § 312, *stk. 2*, kan retten dog af egen drift bestemme, at den tabende part ikke eller kun delvist skal erstatte modparten de påførte udgifter, hvis særlige grunde taler for det. Sådanne grunde vil kunne foreligge, såfremt omkostningerne i modsat fald vurderes at ville være uoverkommeligt høje for den pågældende, hvor der i henhold til lovgivningen eller internationale forpligtelser m.v. er et krav om, at de tilgængelige retsmidler ikke må være uoverkommeligt dyre. Samtidig skal forslaget ses i sammenhæng med reglerne i retsplejelovens kapitel 31 om bl.a. retshjælp og fri proces.

Bestemmelsen har til hensigt at sikre overholdelsen af kravet i Århuskonventionen og VVM-direktivet om, at de tilgængelige retsmidler ikke må være uoverkommeligt dyre. Bestemmelsen skal derfor forstås i overensstemmelse med konventionen og direktivet, herunder den praksis fra EU-domstolen, der knytter sig hertil. jf. herved bl.a. EU-Domstolens domme af henholdsvis 11. april 2013 i sag C-260/11, *Edwards og Pallikaropoulos*, og 13. februar 2014 i sag C-530/11, *Kommissionen mod Storbritannien*.

Det bemærkes i den forbindelse, at EU er kontraherende part under Århuskonventionen, og at konventionen derfor også til dels er gennemført i EU-retten, jf. herved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/35/EF af 26. maj 2003 om mulighed for offentlig deltagelse i forbindelse med udarbejdelse af visse planer og programmer på miljøområdet og om ændring af Rådets direktiv 85/337/EØF (det tidligere VVM-direktiv) 96/61/EF for så vidt angår offentlig deltagelse og adgang til klage og domstolsprøvelse.

Bestemmelsen skal derfor forstås i overensstemmelse med konventionen og VVM-direktivet samt EU-Domstolens praksis, der knytter sig hertil.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger, afsnit 8.3.

Til § 9

Det foreslås, at loven træder i kraft dagen efter bekendtgørelse i Lovtidende. Det ønskes, at loven træder i kraft så hurtigt som muligt af hensyn til projektets fremdrift.